

2023

Lokala arbetsmarknadsprogram utifrån ett deltagarperspektiv

En delrapport

Katarina Giritli Nygren
Olov Hemmingsson
Erica Nordlander
Sara Nyhlén
Ida Sjöberg

Lokala arbetsmarknadsprogram utifrån ett deltagarperspektiv

En delrapport

© Giritli Nygren Katarina, Hemmingsson Olov, Nordlander Erica, Nyhlén Sara & Sjöberg Ida 2023

Tryck: Kopieringen Mittuniversitetet, Sundsvall

ISBN 978-91-89786-42-4

Humanvetenskapliga fakulteten

Telefon: +46 (0)10 142 80 00

Mittuniversitet

Innehållsförteckning

Förord	vii
Inledning	9
Bakgrund, urval och kontext	10
Tidigare forskning	17
Metod och material	19
Enkätkonstruktion	19
Datainsamling	20
Urval och bortfall.....	21
Metodreflektion	23
Resultat	24
Deltagarnas sammansättning	24
AME och vägen mot arbetsmarknaden.....	30
Skilnader i skattningar av olika insatsers betydelse.....	34
Slutdiskussion	39
Bilagor	43
Bilaga 1: Strukturella förutsättningar på kommunnivå	43
Bilaga 2: Illustration av fördelning av AME-personalens arbetstid.....	45
Bilaga 3: Skattning av hinder	46
Bilaga 4: Skattningar av olika insatsers betydelse utifrån kön, ålder och utbildningsnivå	47
Bilaga 5: Redovisning av faktoranalys av problematiker/hinder	50
Bilaga 6: Enskilda korstabeller som sammanfattas i tabell 8	51
Bilaga 7: Enskilda korstabeller som sammanfattas i tabell 9	52
Bilaga 8: Enskilda korstabeller som sammanfattas i tabell 10	53
Referenslista	54

Förord

Denna rapport har producerats inom ramen för forskningsprojektet *Lokala arbetsmarknadsprogram - Utmaningar av och för en inkluderande arbetsmarknad* finansierat av Forte (Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd). Forskningsprojektet är ett tvärvetenskapligt arbete med det långsiktiga målet att öka inkluderingen av underrepresenterade grupper i arbetslivet. Vi kartlägger och granskar lokala arbetsmarknadsprogram på kommunal nivå, inklusive deras institutionella struktur och organisation, liksom erfarenheter från deltagare i programmen, utifrån ett longitudinellt angreppssätt med syfte att förbättra de lokala arbetsmarknadsprogrammen.

Gunilla Olofsdotter†

Projektledare¹

Mittuniversitet

¹ Gunilla Olofsdotter † var projektledare för programmet 20211101–20231001. Om ni önskar mer information om programmet och dess forskning hänvisas till Katarina Giritli Nygren eller Sara Nyhlén.

Inledning

I denna rapport redovisas de första resultaten från ett av de arbetspaket² som ingår i det av FORTE finansierade sexåriga forskningsprogrammet *Lokala arbetsmarknadsprogram - Utmaningar av och för en inkluderande arbetsmarknad* (LOKA).³ Rapporten är en av tre i en rapportserie som avrapporterar de första resultaten från projektet (se Bergström et al. 2023 och Nyhlén et al. 2023 för att ta del av resultaten från de andra delrapporterna). Forskningsprogrammet LOKA tar avstamp i de senaste årens förändringar av den svenska arbetsmarknadspolitiken samt våra egna tidigare studier av lokala arbetsmarknadsenheter (AME⁴) (se exempelvis Giritli Nygren et al. 2021; 2022). Till följd av skärpta kvalificeringskrav till ersättningsystem och begränsade ersättningsperioder har allt fler medborgare hamnat utanför såväl arbetsmarknad som välfärdssystem. Det har inneburit en ansvarsförflyttning från statlig arbetslöshets- eller sjukförsäkring till ekonomiskt bistånd som ges av kommunernas socialtjänst (Panican & Ulmestig, 2019). Det ökade kommunala ansvaret avspeglas exempelvis i data redovisade av Socialstyrelsen (2019) där kommunernas utgifter för ekonomiskt bistånd ökade, samtidigt som statens utgifter för arbetslöshetsersättning, sjukpenning och aktivitets- och sjukersättning minskade. I praktiken har det även inneburit att kommunerna fått ta ett större ansvar för arbetslösa och sjukskrivna samtidigt som arbetsmarknadspolitiska aktiveringsåtgärder alltmer verkställs genom kommunala arbetsmarknadsenheter. Detta trots att kommuner saknar formellt arbetsmarknadspolitiskt uppdrag och att det inte är en lagstyrd verksamhet (Jacobson-Libietis & Ljungkvist, 2017). Denna utveckling går också hand i hand med den generella utvecklingen där individer som är i behov av välfärd, genom exempelvis deltagande i lokala arbetsmarknadsprogram, framställs som någon som är i behov av "aktivering" och "insatser" för att kunna bli "aktiv" på arbetsmarknaden. (Wright, 2016: 235).

² I programmet ingår sammanlagt fyra arbetspaket: 1. Institutionella förutsättningar, 2. Organisering och arbetsmetoder, 3. Deltagares erfarenheter och 4. Effektvärdering.

³ Projektet startade 21-11-01 och pågår till 27-10-30

⁴ Med AME-verksamhet avses i vår studie av kommuners arbetsmarknadspolitiska insatser för egen försörjning oavsett om kommunerna har en sådan enhet eller om insatserna är lokaliserade i annan verksamhet.

Kunskaper om effekter av kommunala AME-insatser, aktiviteterna som sker och vilka som deltar i dessa är idag begränsade (se exempelvis Ulmestig 2020). Detta försvårar såväl uppföljning av, som jämförelser av AME-verksamheter. Det är vidare oklart *om* och *hur* deltagare når egen försörjning (Engdahl & Forslund, 2015; Panican & Ulmestig, 2017; Thorén, 2011), liksom vilka arbetssätt som fungerar stödjande för deltagarna. Det ovan nämnda forskningsprogrammet LOKA avser i sin helhet att bidra till att fylla denna kunskapslucka genom att studera kommunala arbetsmarknadsprogram utifrån ett longitudinellt perspektiv. Målet är att kartlägga och granska dessa verksamheter utifrån deras institutionella förutsättningar, organisering och arbetssätt samt deltagarnas erfarenheter och värdering av insatserna. Syftet med denna rapport är att beskriva deltagargruppen utifrån deras eget perspektiv, samt att belysa likheter och skillnader i deltagarnas upplevelser. Deltagarnas upplevelser och perspektiv har samlats in med hjälp av en enkät baserad på frågor om bland annat deltagarnas upplevelser och erfarenheter av sitt deltagande i AME-verksamhet.

I det följande kommer vi att ge en bakgrund, kontext till det urval som ligger till grund för forskningsprogrammet, samt de frågor rapporten avser besvara. Detta avsnitt avslutas med en kort presentation av tidigare forskning på området. Därefter beskrivs det material som rapporten bygger på. Slutligen redogör vi för våra resultat och avslutar med en diskussion kring riktningen för våra fortsatta studier inom ramen för det här arbetspaketet.

Bakgrund, urval och kontext

Urvalet för forskningsprogrammet, bestående av åtta kommuner i Västernorrland och Göteborgsregionen, har gjorts utifrån ett flertal kriterier där vi också hypotetiskt delat in kommunerna i fyra typer⁵. I enlighet med Vikman och Westerberg (2017) konstaterar vi att det finns strukturella faktorer som bidrar till skilda förutsättningar för AME-enheterna, vilket vi beaktade i urvalet. Strukturella faktorer avser skillnader i kommuninvånarens behov av insatser och kommuners förutsättningar att ekonomiskt hantera dessa, utifrån exempelvis befolkningssammansättning, arbetslöshet, socioekonomisk sorteringsnyckel,

⁵ Bergström, Gunilla & Bolin, Malin (2022) Underlag för urval av kommuner till LOKA-projektet. Opublicerat material.

storlek, demografisk försörjningskvot och ekonomi (skattekraft) (se bilaga 1).

Aggregerade registerdata från SCB och Kolada användes i urvalsprocessen för att identifiera de kommuner som ingår i studien. Urvalet gjordes inledningsvis i linje med "Most similar systems design" (Szucz & Strömberg, 2006) utifrån likheter avseende kommunens *relativa* position inom respektive region. De åtta kommuner som valts ut representerar olika lokala positioner och profiler, vilket ger en bredd i det empiriska underlaget sett till ytterligheter och sammansättning av strukturella faktorer. Generellt för urvalet bör dock ändå påpekas att Göteborgsregionen har mer gynnsamma förutsättningar sett till arbetsmarknad, arbetslöshetsnivåer, ekonomiskt bistånd samt kommunens socioekonomiska sorteringsnyckel⁶, medan Västernorrland står inför betydande utmaningar. I en annan av LOKA projektets delrapporter (Bergström et al. 2023) belyses också arbetslöshetsnivåer och ger ögonblicksbilder av statistik från 2021.

Tabell 1. Urval redovisat utifrån most similar system design.

1. Kommunpar med hög arbetslöshet och stora socioekonomiska utmaningar	
Kramfors	Lilla Edet
2. Kommunpar med hög arbetslöshet	
Härnösand	Mölndal
3. Kommunpar med hög ungdomsarbetslöshet men lägre generell arbetslöshet	
Timrå	Härryda
4. Kommunpar med relativt låg arbetslöshet och för sin region god arbetsmarknad	
Örnsköldsvik	Kungsbacka

Som nämnt ovan har denna delrapport föregåtts av två tidigare delrapporter som skrivits inom arbetspaket ett och arbetspaket två i LOKA. I den första av dessa delrapporter, som skrevs inom ramen för arbetspaket ett (Nyhlén et al. 2023), gjordes en genomgång av AME-verksamhetens institutionella förutsättningar i de åtta urvalskommunerna utifrån dess position inom den kommunala förvaltningen, hur de olika kommunerna arbetar med arbetsmarknadspolitiken och hur de översätter nationell politik till det lokala sammanhanget. I delrapporten framkom att den lokala arbetsmarknadspolitiken var av central betydelse för

⁶ Ett mått på relativ socioekonomisk status. Den ger en indikation om den relativa risken för ekonomiskt bistånd i kommunen jämfört med landets kommuner i stort, baserat på invånarnas arbetsmarknadsanknytning och inkomstnivå.

verksamhetens utformning och placering i den kommunala organisationen samt att den är känslig för politiska skiften, både på den nationella och lokala nivån. I delstudien framkom också att på den strukturella nivån är de inomregionala likheterna större än kommunernas likheter sinsemellan avseende exempelvis arbetslöshet, socioekonomisk sorteringsnyckel och kostnader för arbetsmarknadsåtgärder (kr/invånare). På regional nivå finns även ett mönster som visar att andelen deltagare i urvalskommunerna i Västernorrland utgör en större andel av den totala befolkningens mängd, och att de haft en större andel deltagare anvisade från Arbetsförmedlingen. Vad gäller kostnad fördelat på invånare (kr/invånare) ligger urvalskommunerna i Västernorrland tillsammans med Lilla Edet högst. Ser vi däremot till den totala summan och fördelar den på antalet deltagare (kr/deltagare) i AME-verksamheterna framträder inte längre ett sådant tydligt mönster. Till exempel är Härnösand den kommun som lägger mest pengar på sin AME-verksamhet per invånare, och Härryda den kommun en av de kommuner som minst pengar på verksamheten per invånare. Men sett till kostnad per deltagare är kostnaden för dessa kommuner ungefär densamma.

I delstudie ett kompletterades denna data med information om fördelning av personalens arbetstid från Kolada (se bilaga 2 för illustration av personalens arbetstidsfördelning), samt intervjuer med enhetschefer som bland annat gav oss en bild av verksamheternas inriktning. Utifrån den kunskap vi fick från dessa material, utvecklades i delstudien en slags typologisering utifrån dimensioner som uppfattades ha betydelse för AME-verksamhetens utformning. Dessa redovisas i en kommunöversikt i tabell 2 nedan.

Typologiseringen har i denna rapport vidareutvecklats utifrån resultatet i delrapport två vad gäller dimensionerna under verksamhetens inriktning. I den första studien av institutionella förutsättningar identifierades en tentativ inriktning av verksamhet utifrån en analys av dess övergripande utgångspunkt med en utgångspunkt i individens förutsättningar och arbetsrehabilitering och en med utgångspunkt i arbetsmarknadsprocessen ("arbete först"). Några verksamheter antogs där ha en mer renodlad utgångspunkt medan andra antogs ha en blandad utgångspunkt (se Nyhlén et al. 2023 för mer detaljerad beskrivning av dessa inriktningar).

I LOKA:s andra delrapport framkom ytterligare relevanta dimensioner och bilden av verksamheternas inriktning nyanserades något (Bergström et al. 2023). Utifrån

intervjuer med personalen beskrevs dimensioner som beredning av uppdrag, arbetsmodell samt grad av deltagare med extern placering vara av betydelse för verksamheten (se tabell 2 nedan för en översikt). Vad gäller beredning av uppdrag framkom att det finns två olika former för beredning av uppdrag, antingen i ett samverkansforum bestående av personal från ekonomiskt bistånd och AME eller i en egen organisatorisk enhet. I de fall det finns en egen organisatorisk enhet har den också ansvar att kartlägga, planera och att följa upp individens process. Samverkansmodellen tillämpas av Kramfors, Lilla Edet, Härnösand och Örnsköldsvik, medan egen organisatorisk enhet (eller funktion) tillämpas av Mölndal, Timrå och Kungsbacka.

Vad gäller arbetsmodell identifierades kategorierna processororienterad respektive individorienterad modell där verksamheterna i Kungsbacka, Mölndal och Timrå antogs falla inom det processororienterade perspektivet medan övriga kommuner definierades som individorienterade (se Bergström et al. 2023 för utförlig diskussion).

Vad gäller andel deltagare placerade i intern eller extern verksamhet framkommer att Kramfors, Lilla Edet och Örnsköldsvik är kommuner som i stort sett enbart använder placeringar i egna verksamheter, medan Timrå och Kungsbacka i stället har fokus på externa arbetsplatser. Detta har betydelse så till vida att de egna verksamheterna (oavsett om det rör sig om arbetsträning eller praktik) i olika grad utgör skyddade miljöer där arbetsledare och handledare från AME ger stöd och där deltagaren kan prövas och få möjlighet att utvecklas utan prestationskrav. Placeringar på externa arbetsplatser innebär att deltagaren är på den reguljära arbetsmarknaden. Ofta finns en handledare på arbetsplatsen, men det handlar trots allt om ett mer begränsat stöd jämfört med det som ges i egna verksamheter. Deltagare med placering på externa arbetsplatser är ofta personer som bedöms stå ganska nära arbetsmarknaden.

Vidare framkom i delrapport två att när personalen själva beskriver sitt arbete omformuleras de övergripande insatskategorier som används i Kolada till fem olika typer av insatser som personalen arbetar med: kartlägga och bedöma, coacha, rusta, koordinera och företräda. Samtliga urvalskommuner arbetar med alla dessa insatser, dock i olika utsträckning och på lite olika sätt, vilket kan antas variera med hur beredning av uppdrag sker, arbetsmodell samt grad av deltagare med extern placering.

Kartlägga och bedöma utgör vanligtvis den inledande aktiviteten i deltagarens väg genom AME-insatsen. Det är en insats som kan ha olika syften och som kan genomföras mer eller mindre strukturerat och utifrån mer eller mindre vetenskapligt beprövade metoder. Gemensamt är att de aktiviteter⁷ som ingår i den här typen av insats inledningsvis syftar till att kartlägga individen och bedöma dess behov, så det senare kan ligga till grund för att planera deltagarens övriga aktiviteter inom AME. Den inledande kartläggningen följs därefter upp med kontinuerliga samtal och bedömningar.

Coachning är ett begrepp används inom en rad sammanhang och med många olika definitioner. Generellt kan coachning inom AME handla om exempelvis vägledning och motivationsarbete, som syftar till att se till att deltagarens process inte stannar upp. Men samtalen kan också gå ut på att ge deltagare en realistisk bild av hur de kan komma i egen försörjning på kort sikt, att deltagare ska få syn på sin kompetens och sina styrkor eller många gånger om att ingjuta mod och hopp hos deltagaren i att våga ta steget vidare för att komma i arbete eller närma sig den reguljära arbetsmarknaden.

Rusta handlar om att bidra med konkret stöd som utvecklar deltagarens kunskaper och förmågor i syfte att de efter hand ska bli mer självständiga i sitt jobbsökande. Detta görs exempelvis genom olika jobbsökaraktiviteter, såsom att söka arbete, skriva CV, personligt brev och att träna inför en anställningsintervju. Stöd från studie- och yrkesvägledare är ytterligare ett exempel på en aktivitet inom dessa insatser. Därutöver kan dessa aktiviteter även handla om att deltagares möjligheter att få och behålla ett arbete. Genom att få möjlighet till arbetsträning på så kallade arbetsträningsarenor för att deltagare ska få en inblick i hur en arbetsplats fungerar, hur man samtalar i fikarummet, hur olika situationer och upplevelser på en arbetsplats kan hanteras. Det kan också handla om att få en struktur i vardagen, att träna på att åka kollektivt, att ta sig till olika aktiviteter som behövs för att livet ska fungera.

Koordinering inom AME handlar om att AME-personal koordinerar och samordnar kontakter, samarbeten och andra initiativ (med exempelvis hälso- och sjukvård, boendestöd, missbruks- och beroendevård, vuxenutbildning) för att deltagarens livssituation som helhet ska fungera. Detta handlar i synnerhet om personer med

⁷ Ofta handlar det om att ansvariga handläggare ställer frågor till deltagaren om utbildning, tidigare arbetslivserfarenhet, vilka insatser hen haft tidigare, vad som har fungerat bra och vad inte fungerat, vilka intressen och önskemål hen har.

en komplex problematik, som förutom att vara arbetslösa även kan ha psykisk och fysisk ohälsa, kognitiva svårigheter, viss social problematik i form av bristande sociala nätverk och bristande kunskaper i det svenska språket, vars behov inte kan tillgodoses av enbart AME. Förutom att AME-personal går in och hanterar kontakter med andra aktörer för deltagare som har svårt att klara av det på egen hand, förekommer även att personalen går in och *företräder* deltagare i kontakt med andra myndigheter. Ett exempel på en situation då AME-personalen företräder deltagaren kan vara i samverkan med uppdragsgivaren (ekonomiskt bistånd, men även Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan) i syfte att minska risken för indragen ersättning (givet att deltagaren får denna via uppdragsgivaren). I dessa fall kan personalen förklara varför deltagarens process inte går som förväntat, eller att deltagaren behöver något mer för att kunna komma vidare i sin process. Andra situationer där personalen agerar företrädare är när deltagaren har svårt att driva sitt "ärende" gentemot exempelvis vården. Personalen beskrev, i de intervjuer som ligger till grund för den andra delrapporten, att de ibland skjutsar deltagare till möten med hälso- och sjukvård eller andra myndigheter, och även medverkar vid den typen av möten.

I den samlade läsningen av delrapport ett och två (Nyhlén et al. 2023; Bergström et al. 2023) framkommer att Kramfors, Lilla Edet och Örnsköldsvik kan sägas likna varandra mest på den ena sidan av ett kontinuum medan Timrå och Kungsbacka är mest lika på den andra sidan. Fördelen med att identifiera relevanta dimensioner för att på sikt kunna skapa idealtypiska kommuntyper är att de utgör en grund för jämförelse i syfte att generera hypoteser och bidra till framtida teorikonstruktioner. Ambitionen utifrån dessa rapporter är att vi under forskningsprogrammets löptid ska kunna fortsätta undersöka verksamheternas förutsättningar, och att på sikt identifiera fler dimensioner som kan bidra till utformningen av dessa idealtyper. Intressant för den föreliggande rapporten är om vi kan se tendenser av de slutsatser som dragits om AME-verksamheternas inriktning och arbetssätt i de två tidigare delrapporterna ger avtryck i deltagarnas erfarenheter av AME-verksamheterna.

Tabell 2. Kommunöversikt

	Kramfors	Lilla Edet	Härnösand	Mölnadal	Timrå	Härryda	Örnsköldsvik	Kungsbacka
Lokal arbetsmarknad*	Typ 11	Typ 20	Typ 20	Typ 20	Typ 20	Typ 20	Typ 11	Typ 20
Kommungrupp**	Landsbygds-kommun	Pendlings-kommun nära storstad	Mindre stad/tätort	Pendlings-kommun nära storstad	Pendlings-kommun nära större stad	Pendlings-kommun nära storstad	Mindre stad/tätort	Pendlings-kommun nära storstad
Strukturella faktorer								
Folkmängd	17 904	14 428	24 879	70 109	17 754	39 762	55 557	85 801
Arbetslöshet	8,0%	5,4%	9,6%	3,7%	7,8%	3,3%	6,0%	2,7%
Socioekonomisk nyckel (1-8)	7	3	7	2	5	1	4	1
Lokala faktorer								
Politiskt styre	S, V	S, M, C	S, KD, MP	S, M	S, M	M, C, KD, L	M, C, KD	M, C, KD, L
Antal deltagare	273	72	532	335	221	182	530	652
Andel deltagare av bef.	1,52 %	0,5 %	2,14 %	0,48 %	1,24 %	0,46 %	0,95 %	0,76 %
Nettokostnad (kr/inv)	497	672	1564	226	1006	352	611	272
Nettokostnad/deltagare***	32 594	134 661	73 140	47 297	80 817	76 902	64 048	35 794
Anvisningar från AF	24%	0%	60%	4%	3%	0%	6%	0%
AF i samverkan med socialtjänst	2	1	5	3	14	10	0	1
Anvisningar från socialtjänst	22%	94%	29%	82%	74%	81%	62%	97%
Prioriterad verksamhet****	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Verksamhetens inriktning								
Övergripande fokus	Rehab/Individ	Rehab/Individ	Rehab/Individ	Blandad	Blandad	Blandad	Rehab/Individ	Arbete
Beredning av uppdrag	Samverkan	Samverkan	Samverkan	Egen enhet	Egen enhet	Samverkan	Samverkan	Egen enhet
Arbetsmodell	Individ	Individ	Individ	Process	Process	Individ	Individ	Process
Andel placeringar externt*****	Låg	Låg	Blandat	Blandat	Hög	Blandat	Låg	Hög

* Förteckning över lokala arbetsmarknader, SCB. Typ 11: Lokalt centrum (självständig). Typ 20: Osjälvständig kommun, största utpendling till typ 11 kommun. ** SKR:s kommungruppsindelning, giltig från 1 januari 2023. *** Uträknad som nettokostnad (kr/inv.) multiplicerat med folkmängd, och sedan delat med antalet AME-deltagare (denna siffra tar ej hänsyn till hur länge personer varit inskrivna hos AME). **** Information från chefindervjuer från delstudien från arbetspaket ett (Nyhén et al. 2023) *****För mer information se Bergström et al 2023

Tidigare forskning

Forskning visar att det som kallas "active labour market policy" (förkortat ALMP på engelska), vilket kan översättas till aktiv arbetsmarknadspolitik (AMP), har ökat i omfattning i Europa sedan EU 1997 införde en strategi och riktlinjer för anställning (Bredgaard 2015). De studier som är gjorda har till stor del kommit att fokusera på att utvärdera programmen och svara på frågor om när och hur programmen är effektiva, för vem de fungerar och under vilka förutsättningar (Martin & Grubb 2002, Sianesi 2001, Zoellner et al. 2018), vilka metoder som bör användas vid utvärderingarna (Bredgaard 2015), vad som borde vara rollen för aktiv arbetsmarknadspolitik (Borland 2014). Studier har även haft ett särskilt fokus på unga eller programmens betydelse för individers hälsa (Puig-Barrachina et al. 2020).

Trots mycket forskning på området har få studier fokuserat på de deltagare (och deras erfarenheter), vilket står i fokus för denna delstudie. Den forskning som genomförs med fokus på denna särskilt utsatta grupp, exempelvis Caswell (2020), visar att för många arbetslösa som står långt ifrån arbetsmarknaden handlar arbetslösheten inte bara om att kunna söka ett jobb, utan att det oftast även finns annan bakomliggande problematik. Detta återspeglas även i att denna grupp beskrivs som att de *befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden med en särskilt komplex problematik*. Senare års studier har tagit fasta på denna komplexa problembild och studerat deltagarnas upplevelser av sitt deltagande i aktiva arbetsmarknadsprogram utifrån teorier om ableism⁸. Dessa har lyft fram hur normativa förväntningar om funktionsduglighet hos den arbetsföra individen utesluter många av de individer som faller inom ramen för denna grupp (se exempelvis Scholz & Ingold 2021).

Schön, Tranquist och Astvik (2023) har studerat hur unga vuxna mellan 18–29 år, i en svensk kontext, uppfattar och upplever stödet från och i arbetsmarknadsprogram. Det viktigaste stödet för deltagarna som framkom handlade om att personalen arbetade i enlighet med vad deltagarna själva upplevde vara de mest akuta behoven i deras livssituation. Flera av deltagarna uttryckte till exempel behov av stöd i form av att gå upp på morgonen, säkerställa tillräckligt näringsintag, tvätta, utföra hygienuppgifter samt att klara av den

⁸ Ableism syftar till diskriminering och/eller förtryck av personer med funktionsvariationer eller funktionsnedsättningar. Det handlar exempelvis om att inte tillhandahålla tillgänglighet för personer med olika behov, till antaganden om att de inte kan uppnå samma saker som personer utan funktionsvariationer.

tidshållning och den struktur som arbete och/eller studier kräver. Därutöver framkom en osäkerhet hos deltagarna inför erbjudanden och förväntningar i relation till Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans olika regler och tidsgränser. Dessa regler och tidsgränser reproducerar normativa föreställningar om funktionsduglighet på ett sätt som orsakade stress och oro hos deltagarna över att inte kunna leva upp till dessa. Även om deltagarna uttryckte förhoppningar om att de skulle kunna hitta ett jobb var de bekymrade över sina behov av anpassningar på arbetsplatsen. De såg sig ha behov av tydlighet och förutsägbarhet, men också av tidsmässig flexibilitet i sin anställning på grund av tidsmässig variation i sin förmåga.

Denna komplexitet gällande problematik och behov återkommer i samtliga studier som fokuserar på deltagare och deras erfarenheter. I en longitudinell studie över två år där 25 personer intervjuades om upplevelsen av sin egen arbetslöshet i förhållande till sin livsberättelse, framkom att vägen mot en anställning var komplex och inte följde en linjär utveckling eller visade på några enkla samband mellan insatser och effekter. Detta förklarades dels med att deltagargruppen i sig var heterogen, och dels på grund av att behoven hos en individ med komplex problematik varierar över tid (Danneris 2018, se även Danneris & Caswell 2019). Utifrån deltagarnas eget perspektiv beskrevs utvecklingen därför som en diskontinuerlig process, där de då och då rör sig närmare arbetsmarknaden men att de däremellan upplever perioder av orörlighet, eller en slags horisontell rörelse inom systemet (Danneris, 2018; se även Bakkeli 2023). Studien visade på en ambivalens i arbetsmarknadspolitiska program, där deltagande både kan vara en väg ut ur "försörjningsstödsträsket" samtidigt som det kan utgöra ett stopp på vägen, något som kunde upplevas tärande av deltagarna givet att de inte vet vad deltagandet kommer att leda till.

Detta innebär att en placering inom aktiva arbetsmarknadsprogram i sig inte nödvändigtvis hjälper deltagaren, utan placeringen måste även kännas meningsfull. Liknande resultat framkom i en tysk studie som visade att informanterna vid tidpunkter då de inte var kapabla att arbeta, inte heller var motiverade att delta i olika arbetsmarknadsåtgärder (Hirseland & Kerschbaumer 2023). För att arbete, utifrån deltagarnas egna perspektiv, skulle framstå som en realistisk möjlighet behövde det övriga livet stabiliseras (jmf. Bakkeli 2023). Sammantaget visar den forskning som finns att om program, insatser och/eller aktiviteter ska upplevas som utvecklande och fungerande för deltagarna, behöver

de svara mot individens behov vid en given tidpunkt.

Metod och material

Som nämndes inledningsvis i denna rapport är kunskapen om vilka som deltar i AME-verksamheter begränsade. Likaså är erfarenheter och perspektiv från de som anses stå "långt ifrån arbetsmarknaden" relativt outforskat. I denna del ger vi en närmare presentation av hur vi gått tillväga för att nå en djupare kunskap om detta.

Enkätkonstruktion

Givet att syftet för rapporten är att ge en övergripande bild av vilka deltagarna är och deras erfarenheter av AME-verksamheter, genomförde vi en enkätundersökning i samtliga AME-verksamheter i de åtta urvalskommunerna. Eftersom forskningsprogrammet har en longitudinell design där nya data kontinuerligt kommer att samlas in, kommer det material som redovisas här att också nyttjas för framtida jämförelser i syfte att ge ökad kunskap kring hur deltagargruppen förändras över tid och om deltagarnas upplevelser av programmen skiljer sig åt över tid och mellan kommuner.

Enkäten är etikprövad och godkänd⁹. Arbetet med att konstruera enkäten inleddes med tre semistrukturerade intervjuer med deltagare från en kommun. Dessa intervjuer fokuserade på deltagarnas berättelser om vilka de är, hur de kom att skrivas in hos de aktuella AME-verksamheterna och hur de upplever sitt eget deltagande. Intervjuerna varade i ungefär en timme, spelades in och transkriberades. Utifrån intervjuerna identifierade vi teman i deltagarnas berättelser som kom att ligga till grund för konstruktionen av enkäten. Detta var särskilt viktigt i utformningen av frågor som syftar till att ge en bild av vilken eller vilka typer av hinder som deltagarna upplever försvårar deras möjlighet att få ett jobb, och vilka faktorer de lyfte fram som viktiga i deras egen utveckling hos AME. Detta kompletterades med kunskap om brister i kartläggning av deltagare och uppföljning av deltagare utifrån en förstudie som föregått forskningsprogrammet (Giritli Nygren et al. 2022). Tillsammans utgjorde dessa intervjuer och förstudien grunden för en första version av enkäten.

⁹ Ansökan är godkänd av Etikprövningsmyndigheten, diarienummer för prövningen hos Etikprövningsmyndigheten är 2022-02320-01.

Med enkäten ville vi fånga deltagarnas upplevelser utifrån en process från inskrivning till (tänkt) utskrivning från AME. I utformningen av frågorna fokuserade vi därför på att formulera frågor som kan ge en bild av vilka deltagarna är, vilka svårigheter de upplever som hinder för dem att etablera sig på arbetsmarknaden, eventuella arbetslivserfarenheter, hur de upplevt sitt deltagande (sett till exempelvis vad de gör och vad de upplever fungerar bra/dåligt) och slutligen hur de tänker kring sin framtid efter att de skrivits ut från AME. För att säkerställa att de enkätfrågor vi formulerat gick att förstå för dem som senare skulle besvara enkäten, och att frågorna fångade upp det vi hade för avsikt att undersöka genomfördes, som ett andra steg i enkätkonstruktionen, en testomgång med en grupp deltagare i en av urvalskommunerna. Utifrån frågor och kommentarer som kom fram i samband med att testgruppen besvarade enkäten samt våra egna reflektioner, reviderades enkäten en sista gång. Den slutgiltiga versionen av enkäten består av totalt 63 frågor, som behandlar sex olika frågedimensioner: 1) *Bakgrundsfrågor*, 2) *Arbetslivserfarenhet och försörjning*, 3) *Vägen mot arbetsmarknaden*, 4) *Om arbetsmarknadsaktiviteten*, 5) *Om att befinna sig i AME-verksamheten* samt 6) *Tankar om framtiden*.

Datainsamling

Enkätsvaren har samlats in mellan april och september 2023. Vår ambition var att samtliga deltagare skulle erbjudas möjlighet att besvara enkäten. Denna ambition visade sig dock innehålla flera utmaningar då såväl deltagargruppen som verksamhetens organisering är mycket mångfacetterad och förutsättningarna skiljer sig åt både på individnivå och mellan kommunernas verksamheter (se Bergström et al. 2023 för mer detaljerad beskrivning av verksamheternas utformning och arbetsprocess). Våra möjligheter att dela ut enkäten varierade således stort, och har inneburit att vi behövt använda oss av olika strategier för att samla in vår data.

För att samla in enkät svar besökte vi alla kommuner och erbjöd deltagare att besvara enkäten. De deltagare som var frånvarande då vi besökte verksamheten alternativt inte hade förmåga att delta i gruppaktiviteter erbjöds besvara enkäten med stöd av sin handledare på AME. Eftersom att AME-verksamhet kan vara organiserad så att det inte går att samla alla deltagare på en plats vid ett givet tillfälle har AME-personal i tre av kommunerna (Kungsbacka, Timrå och Örnsköldsvik) delat ut enkäten, utfallet av detta behandlas mer i detalj under urval

och bortfall nedan.

Inför erbjudandet om att besvara enkäten fick samtliga deltagare muntlig och skriftlig information om studien och hade möjlighet att ställa frågor. Deltagarna informerades om syftet med studien samt att deltagande är frivilligt. Därtill informerades också deltagarna om eventuella följder och risker med ett deltagande samt vad som händer med de uppgifter de lämnar och att de när som helst kan avbryta deltagandet. Vi har träffat och informerat den personal som delat ut enkäten i dessa viktiga forskningsetiska principer och understrukt att samtliga deltagare ska delges denna information samt lämna skriftligt samtycke till deltagande. Utöver denna information har vi understrukt vikten av konfidentialitet och att det är viktigt att deltagarna erbjuds möjlighet att besvara enkäten enskilt.

För att möjliggöra ett så pass brett och tillförlitligt deltagande som möjligt översattes informationsbrev och enkäten till de, förutom svenska, vanligaste förekommande språken bland deltagargruppen: tigrinja, somaliska, arabiska, persiska, dari samt engelska. Det har inte funnits möjlighet att besvara enkäten digitalt. Detta är ett beslut vi fattat mot bakgrund av att vi vill kunna säkerställa att deltagare har möjlighet att få frågor om studien, sina rättigheter och om själva enkäten och dess innehåll besvarade av antingen oss forskare eller av AME-personal. Därtill har de flesta AME-verksamheter inte möjlighet att erbjuda deltagarna en dator för att besvara enkäten.

Urval och bortfall

Ambitionen har varit att ge så många deltagare som möjligt möjlighet att besvara enkäten. Undantagna från urvalet har dock varit de deltagare som inte har tillräckliga läs- och skrivfärdigheter för att självständigt besvara enkäten, de deltagare som inte har tillräckliga språkkunskaper i något av de språk som enkäten fanns tillgänglig i, samt ungdomar under 18 år. Vi gjorde inledningsvis ett försök att samla in enkätsvar med hjälp av en tolk (via telefon) för de personer som inte på egen hand kunna läsa och ta till sig innehållet enkäten. Det visade sig dock innebära viss osäkerhet i hur frågor förstods och besvarades, varpå vi fattade beslutet att inte fortsätta med detta förfaringssätt.

Som går att utläsa i tabell 3 nedan har bortfallet varit relativt stort, vilket det finns

flera skäl till. Bortfallet återfinns i huvudsak bland deltagare i extern verksamhet, och således i synnerhet i de kommuner där AME-aktiviteter är externt förlagda. Tyvärr var det inga, eller väldigt få deltagare som besvarade enkäten i två (Kungsbacka och Timrå) av de tre kommuner där enkäten delades ut av AME-personal, varpå båda dessa kommuner har uteslutits från analysen i denna rapport¹⁰. Både Timrå och Kungsbacka har en hög andel deltagare i externa aktiviteter. Följaktligen innebär den låga svarsfrekvensen inom denna grupp, och att vi själva beslutat att utesluta deltagare med låg skriv- och läsförmåga, att vi kommer ha svårt att uttala oss om och dra slutsatser om hur dessa grupper upplever sitt deltagande.

Bland de deltagare som valt att tacka nej till att delta i studien och besvara enkäten har flera olika skäl angivits. Exempelvis har det handlat om att deltagaren inte upplever att det finns någon poäng med att besvara enkäten, att enkäten är tidskrävande, att deltagaren inte förstår syftet samt är osäker på vem som är avsändaren. Ytterligare skäl till att deltagare valt att inte besvara enkäten har enligt handledare på AME-verksamheterna handlat om vissa deltagare varit misstänksamma mot enkäten. Ett skäl till detta har varit det omfattande följebrevet samt att deltagarna behöver godkänna deltagande i forskningsstudien med en underskrift och därmed lämna sitt namn. Dock är följebrevet nödvändigt utifrån nu rådande forskningsetiska praxis. Brevet innehåller bland annat information om projektet, vad som händer med deltagarnas svar samt eventuella risker. Mycket text, tillsammans med bland annat lagtexter, kan skapa en situation där det blir svårt att rekrytera deltagare. Därtill har vissa deltagare känt sig osäkra kring anonymiteten, och känt oro att kommunen ska ta del av deras enskilda svar. Vilka dessa deltagare är, och om det innebär att någon eller några grupper är överrepresenterade i detta bortfall har vi tyvärr inte kunnat bedöma.

I tabell 3 nedan redovisas hur många deltagare som uppskattades vara¹¹ inskrivna hos AME-verksamheterna i de sex kommuner¹² som ingår i delstudien under den

¹⁰ Vi kommer för att följa upp bortfallet göra intervjuer med den grupp av deltagare som inte kunnat besvara enkäten på egen hand, de som befinner sig i extern aktivitet liksom att fånga in ett deltagarperspektiv från Timrå och Kungsbacka då verksamhetens inriktning för dessa två kommuner skiljer sig från övriga.

¹¹ Denna uppskattning har gjorts av kommunerna. Anledning till att det i vissa fall enbart rör sig om en uppskattning av antalet inskrivna deltagare för en given period är att alla kommuner inte använder system där denna information finns tillgänglig.

¹² Härnösand, Kramfors, Mölndal, Härryda, Lilla Edet och Örnsköldsvik.

tid då enkäten delades ut, det totala antalet svarande som utgör studiens urval samt svarsfrekvensen för studien. Gällande svarsfrekvensen är det värt att notera att denna inte tar hänsyn till de utslutna personer som på grund av läs- och skrivsvårigheter inte kunnat besvara enkäten på egen hand, då vi inte kan uppskatta hur stor del av deltagarna som utslutits av denna anledning. Svarsfrekvensen kan således antas vara något högre än vad som anges nedan.

Tabell 3. Svarsfrekvens

	Totalt
Uppskattat antal deltagare (n)	1113
Antal svarande (n)	232
Svarsfrekvens (%)	20,84 %

Sammantaget innebär detta att bortfallet är stort. Det stora bortfallet i enkätundersökningen gör att resultaten i denna studie inte kan anses ligga till grund för några generaliserbara slutsatser. Det är heller inte möjligt att utifrån resultaten från denna enkätomgång göra några direkta jämförelser mellan kommunerna, istället hanteras data aggregerat. Detta till trots, kan denna enkätstudie ge en initial bild av deltagares upplevelser och perspektiv i kommuner med olika förutsättningar, verksamheter och insatser – ett område som är tidigare outforskat.

Metodreflektion

Att genomföra en enkätstudie med denna målgrupp har som sagt visat sig vara svårt. Den låga svarsfrekvensen diskuteras ovan, men det finns ytterligare några viktiga reflektioner att göra. Att samla in enkätdata från deltagare har visat sig vara en mycket tidskrävande uppgift. Detta bland annat på grund av att verksamheterna i de olika kommunerna ser så olika ut, och att deltagarna ofta befinner sig utspridda i arbetsträning inom och utom kommunens regi, vilket inneburit att det inte varit möjligt att sammankalla till ett gemensamt möte för att distribuera enkäten till samtliga deltagare.

Förutom att se över vår strategi för att samla in enkäter, behöver vi inför kommande enkätinsamling även se över enkätens konstruktion. Under hösten 2023, och löpande under programmets gång, kommer vi också komplettera materialet med kvalitativa fokusgruppsintervjuer för att hantera problem med systematiskt bortfall.

Resultat

I det här avsnittet presenteras resultatet för delstudien. Den första delen av resultatredovisningen syftar till att ge en bild av *deltagarnas sammansättning* utifrån bakgrundsvariabler såsom kön, ålder och utbildningsnivå, samt från vilken myndighet de har anvisats till AME. Vidare redovisas och diskuteras vad deltagarna upplever är de största hindren för dem att få en anställning och etablera sig på arbetsmarknaden. I den andra delen ger vi en bild av *AME och vägen mot arbetsmarknaden* utifrån deltagarnas perspektiv. Här redovisas de insatser deltagarna deltar i, hur viktiga de bedöms vara för deras utveckling liksom graden av meningsfullhet och delaktighet i beslut. Slutligen, i den tredje delen, riktar vi vår uppmärksamhet mot *skillnader i skattningar av insatsers betydelse* utifrån både bakgrundsvariabler som kön, ålder och utbildningsnivå samt vad de uppgivit som hinder på sin väg mot arbete.

Deltagarnas sammansättning

Den här delen syftar till att ge en bild av deltagargruppen och de sätt varpå deltagarna uppfattar sin situation. Ser vi närmare på vilka deltagarna i AME-verksamheterna är utifrån urvalet för studien, ges en övergripande bild av detta i tabell 4 nedan. Sett till andelen män (63,0 procent) och kvinnor (36,5 procent) som besvarat enkäten tycks AME generellt vara en mansdominerad verksamhet. Detta bekräftar resultat från delstudie ett (Nyhlén et al. 2023), där män var överrepresenterade i verksamheterna¹³. Män verkar inte bara vara överrepresenterade i vårt material tidigare forskning indikerar också att deltagande i aktiva arbetsmarknadsinsatser (AME) tycks ge män tycks större positiva hälsoeffekter, i termer av välmående, än vad kvinnor får (Sage 2015).

Gällande utbildningsnivå framgår av tabell 4 nedan att närmare hälften av deltagarna har en avslutad gymnasieutbildning (eller motsvarande) (45,5 procent) som högst avklarade utbildning, följt av avslutad grundskola (29,5 procent). Jämför vi män och kvinnor framgår att det är fler män (32,6 procent) än kvinnor

¹³ I den första delstudien såg vi även att skillnaderna i andelen manliga och kvinnliga deltagare har minskat över tid i sex av åtta urvalskommuner (undantagen är Kramfors och Mölndal där andelen män har ökat något). Dessa tidigare resultat speglar även de berättelser från AME-personal vi fått till oss när vi besökt AME-verksamheter som vittnar om att det under senare år skett en förändring i sammansättningen av deltagare. Enligt personalen riktades AME tidigare till äldre män med missbruksproblematik, men under senare år har det blivit allt vanligare med yngre personer, i synnerhet yngre kvinnor, som har problem med psykisk ohälsa och varit hemmasittare.

som har grundskola som högst avslutade utbildning (24,7 procent), men att det är en större andel kvinnor (49,4 procent) som har gymnasieutbildning (eller motsvarande) som högst avslutade utbildning i jämförelse med män (42,6 procent). Vidare har 10,6 procent av de manliga respondenterna en universitet- eller högskoleexamen, vilket kan jämföras med 6,2 procent av de kvinnliga respondenterna. Sammantaget kan vi alltså se vissa skillnader i utbildningsnivå mellan män och kvinnor, även om dessa generellt inte är särskilt framträdande. Medelåldern i urvalet är ungefär 41 år, vilket även är gällande om urvalet delas upp i män och kvinnor.

Ser vi till andelen deltagare som är födda i Sverige, framgår av tabell 4 att det är en majoritet utifrån såväl urvalet i sin helhet (68,1 procent), som om det delas upp mellan män och kvinnor. Sett till ålder, framgår vissa skillnader, där andelen deltagare födda i Sverige varierar från 84,1 procent bland deltagare upp till 29 år, till omkring mellan 65 procent i åldersgrupperna 30–44 år och 45–54 år till 70 procent bland de deltagare som är mellan 55–65 år gamla. För denna grupp bör också noteras att vi under insamlingen av enkäten haft svårt att nå framförallt äldre, kvinnliga utlandsfödda deltagare, på grund av kunskaper i svenska språket, men även läs- och skrivförståelse, vilket innebär att representationen för denna grupp kan vara sämre i jämförelse med andra grupper i urvalet och bör således tolkas med viss försiktighet.

Tabell 4. Översikt av deltagare i urval.

		Antal (Andel)	Kön*		Ålder			
			Män	Kvinnor	Upp till 29	30–44	45–54	55–65
Antal (n) respondenter		232	145 (63,0 %)	84 (36,5 %)	43 (23,8 %)	61 (33,7 %)	37 (20,4 %)	40 (22,1 %)
Högst fullgjorda utbildningsnivå	Ej fullgjort grundskola	24 (10,7 %)	15 (10,6 %)	9 (11,1 %)				
	Grundskola	66 (29,5 %)	46 (32,6 %)	20 (24,7 %)				
	Gymnasium/motsvarande	102 (45,5 %)	60 (42,6 %)	40 (49,4 %)				
	Universitet/högskola	20 (8,9 %)	15 (10,6 %)	5 (6,2 %)				
	Annat	12 (5,4 %)	5 (3,5 %)	7 (8,6 %)				
Medelålder (baserat på ålder vid 2023 års slut)		41,4 år	41,89 år	41,92 år				
Födda i Sverige		158 (68,1 %)	99 (68,3 %)	58 (69 %)	35 (84,1 %)	40 (65,6 %)	24 (64,9 %)	28 (70 %)
Genomsnittlig längd på arbetslöshet innan inskrivning hos AME (månader)		49,1 mån.	56,57 mån.	32,74 mån.	21,7 mån.	57,7 mån.	52,8 mån.	74,43 mån.
Genomsnittlig längd på deltagande hos AME (månader)		18,0 mån.	20,92 mån.	13,92 mån.	14,9 mån.	16,41 mån.	16,33 mån.	27,4 mån.
Deltagit i AME tidigare		65 (29,0 %)	42 (29,8 %)	22 (27,2 %)	11 (26,2 %)	16 (27,1 %)	13 (36,1 %)	9 (23,7 %)

* Bland respondenterna finns en person som inte identifierar sig som man eller kvinna. På grund av att detta är en person, och risk för personen att identifieras redovisas inte hen i tabellen.

Intressant i tabell 4 ovan är också hur länge deltagare i genomsnitt har varit arbetslösa innan de skrivs in hos AME, under hur lång tid de deltagit i AME-verksamheten och om det är första gången de deltar i denna verksamhet. Av tabellen ovan framgår att den genomsnittliga längden på arbetslöshet innan inskrivning hos AME är 49,1 månader, eller fyra år. Gällande längd på arbetslöshet framgår dock stora skillnader mellan män (56,57 månader, eller 4,7 år) och kvinnor (32,74 månader, eller 2,7 år), och mellan olika åldersgrupper. Gällande ålder framgår att ju äldre en person är, desto längre tenderar hen ha varit arbetslös innan inskrivning hos AME. Skillnaden i längd på arbetslöshet mellan personer upp till 29 år och personer mellan 55–65 år uppgår till strax under fyra och ett halvt år. Utifrån de data vi har, och som redovisas i tabellen nedan är det inte möjligt att veta vad detta kan bero på, men det kan tänkas att det är ett resultat av att många arbetsmarknadspolitiska satsningar som görs (på nationell likväl som kommunal nivå) riktas mot ungdomar eller unga vuxna.

En liknande tendens gällande ålder återfinns även i genomsnittlig längd på inskrivning hos AME vid det tillfälle då enkäten besvarades. Personer upp till 29 år hade vid detta tillfälle varit inskrivna hos AME i genomsnitt 21,7 månader, medan de äldsta deltagarna mellan 55–65 år varit inskriva i genomsnitt 27,4 månader. Skillnaden är på så sätt inte lika framträdande som i längd på arbetslöshet. Därtill framgår att män (20,92 månader, eller 1,7 år) generellt varit inskrivna längre än kvinnor (13,92 månader, eller 1,16 år). Slutligen, framgår i tabell 4 ovan att det endast finns mindre skillnader i om en person deltagit i AME-verksamhet tidigare, gällande både kön och ålder.

Nedan redovisas deltagarnas upplevelse av varifrån de anvisats till AME. Av tabellen framgår att det är vanligast att deltagarna anger att de anvisas från Arbetsförmedlingen (41,7 procent) och Socialtjänsten (41,1 %)¹⁴.

¹⁴ Detta bör dock ses i ljuset av att det från och med 1 oktober 2023 inte längre kommer vara möjligt för Arbetsförmedlingen att i första hand använda sig av kommunala AME-verksamheter för (förstärkt) arbetsträning, utan att de i första hand ska använda upphandlade aktörer. Utifrån det förväntar vi oss att andelen anvisningar från Arbetsförmedlingen kommer att minska drastiskt framgent (Arbetsförmedlingen 2023).

Tabell 5. Översikt över anvisningar från olika myndigheter.

	Antal (andel)	Män	Kvinnor
Arbetsförmedlingen	82 (41,7 %)	54 (42,2 %)	28 (40,6 %)
Socialtjänsten	81 (41,1 %)	53 (41,4 %)	28 (40,6 %)
Försäkringskassan	8 (4,0 %)	3 (2,3 %)	5 (7,2 %)
Kriminalvården	2 (1,0 %)	2 (1,6 %)	0 (0,0 %)
Sökte på egen hand	16 (8,1 %)	13 (10,2 %)	3 (4,3 %)
Vet ej	8 (4,1 %)	3 (2,3 %)	5 (7,2 %)
Totalt	197 (100 %)	128 (100 %)	69 (100 %)

I övrigt framgår från tabellen ovan att två av deltagarna anvisats direkt från Kriminalvården och det bör nämnas att dessa anvisningar skett i en kommun där Kriminalvården har hög närvaro (i jämförelse med övriga kommuner). Detta innebär således att det finns en grupp deltagare som eventuellt enbart finns representerade i denna kommun, och som kan behövas studeras specifikt utifrån eventuella svårigheter de möter för att etablera sig på arbetsmarknaden.

Utöver de svarsalternativ som anges i tabellen ovan, fanns det också möjlighet för deltagarna att på egen hand ange varifrån de anvisats till AME. En närmare analys av dessa svar, visar att deltagarna i vissa fall uppger att de anvisats från hälso- och sjukvård, psykiatri, habilitering och rehabilitering. Det finns även några få fall där de anger att skolan har anvisat dem till AME och att AME-verksamheten kontaktat individer inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret. Precis som ovan, är detta något vi kan behöva studera vidare längre fram i forskningsprogrammet.

Förutom att kartlägga deltagargruppen i sig, erfarenheter av arbetslöshet och längd på inskrivning hos AME och anvisningar, är vi i denna rapport även intresserade av att skapa oss en första uppfattning om vad deltagarna själva upplever som hinder för att etablera sig på arbetsmarknaden. För att undersöka detta bad vi deltagarna att, utifrån en skala mellan noll och tio (där noll innebär inget hinder och tio ett stort hinder) uppskatta hur stort hinder de upplever att få jobb, utifrån på förhand nio listade faktorer. För att redovisa detta och göra det mer lättöverskådligt har den elvgradiga skalan kodats om. Värdet noll (inget hinder) har bevarats, medan variabelvärdena ett till och med sex har kodats om till litet eller delvis ett hinder och variabelvärdena sju till och med tio har kodats

om till ett stort hinder. I tabell 6 nedan redovisas de olika faktorerna, samt hur stort hinder de generellt upplevs vara bland deltagarna.

Tabell 6. Procentuell fördelning av deltagarnas uppskattning av vad som hindrar dem att få ett jobb.

	Inget hinder alls	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder	Totalt
Mina kunskaper i det svenska språket	114 (68,6 %)	45 (21,4 %)	21 (10,0 %)	210 (100 %)
Min förståelse av den svenska arbetsmarknaden	95 (44,8 %)	95 (44,8 %)	22 (10,4 %)	212 (100 %)
Oskrivna regler/förväntningar	77 (37,4 %)	110 (53,4 %)	19 (9,2 %)	206 (100 %)
Min utbildningsnivå	40 (19,1 %)	125 (59,8 %)	44 (21,1 %)	209 (100 %)
Arbetslöshet/brist på arbetslivserfarenhet	48 (23,9 %)	104 (51,7 %)	49 (24,4 %)	201 (100 %)
Tidigare missbruk	146 (72,6 %)	43 (21,4 %)	12 (6,0 %)	201 (100 %)
Psykiska besvär	74 (37,9 %)	74 (37,9 %)	47 (24,1 %)	195 (100 %)
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF)	110 (56,7 %)	49 (25,3 %)	35 (18,0 %)	194 (100 %)
Funktionsvariation/-hinder	110 (56,1 %)	64 (32,7 %)	22 (11,2 %)	196 (100 %)

Generellt är det vanligast att *utbildningsnivå* och *arbetslöshet* eller *brist på arbetslivserfarenhet*, tillsammans med *psykiska besvär* och *oskrivna regler och förväntningar* upplevs som hinder för att komma i jobb. De enskilt största hindren som rapporterats är arbetslöshet eller brist på arbetslivserfarenhet (24,4 procent) psykiska besvär (24,1 procent) och utbildningsnivå (21,1 procent). Även olika typer av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) (18,0 procent) upplevs som ett stort hinder. Detta speglades även i de fritextsvar som respondenterna hade möjlighet att lämna för att ytterligare beskriva olika typer av hinder de upplever där många specificerade just ADHD. Därutöver var det många som beskrev olika typer av fysiska problem (exempelvis ryggproblem, synnedsättning, fibromyalgi och artros, samt epilepsi) och mentala/psykiska problem till följd av utbrändhet, stress, våld i nära relation och tidigare trauman som hinder.

31,4 procent av deltagarna i urvalet skattar kunskap i den svenska språket som ett litet, delvis eller stort hinder för att få en anställning. Detta speglar urvalet i stort väl, givet att 68,1 procent av respondenterna är födda i Sverige. Förutom bristande språkkunskaper, brukar förståelse av den svenska arbetsmarknaden och oskrivna

regler och förväntningar (såsom hur en förväntas vara på en arbetsplats, och/eller sociala outtalade regler) lyftas fram som hinder som utlandsfödda personer möter när de ska etablera sig på arbetsmarknaden. Detta har exempelvis adresserats via Etableringsprogram inom Arbetsförmedlingen som innehåller kurser i samhällsorientering¹⁵. Utifrån urvalet för denna studie, framgår dock att förståelse av den svenska arbetsmarknaden och oskrivna regler och förväntningar skattas som ett hinder av 55,2 procent respektive 62,6 procent av deltagarna. Detta är med andra ord inte något specifikt för utlandsfödda deltagare, utan även sådant som deltagare födda i Sverige upplever som ett hinder.

En närmare undersökning visar att det är en större andel utlandsfödda deltagare (84,1 procent) som upplever att deras förståelse av den svenska arbetsmarknaden som ett hinder, än svenskfödda (42,4 procent). Skillnaderna mellan dessa grupper blir mindre när det gäller oskrivna regler och förväntningar som ett hinder. Även här är det generellt sett en större andel utlandsfödda deltagare som skattar detta som ett hinder, men skillnaderna är mindre än när det gäller förståelse av svenska arbetsmarknaden. Sett till de som upplever det vara ett litet eller delvis ett hinder, är det en knappt nämnvärd skillnad på 3,8 procent. Skillnaden mellan grupperna återfinns istället mellan de som skattar detta som ett stort hinder, där det är 15,4 procent fler utlandsfödda som skattar oskrivna regler och förväntningar som ett stort hinder i jämförelse med deltagare födda i Sverige (se bilaga 3 för en mer detaljerad översikt). Viktigt att notera är att denna fråga inte fångar upp upplevelser av rasism och/eller diskriminerande behandling som ett hinder, vilket får ses som en brist i utformningen av enkäten. Detta var dock något som lyftes i de fritextsvar som relaterade till den här frågan.

AME och vägen mot arbetsmarknaden

I den inledande resultatredovisningen har vi presenterat deltagargruppen utifrån delstudiens urval generellt. I den här resultatdelen är vi intresserade av att fördjupa vår kunskap om deltagargruppen utifrån upplevelser av vägen mot arbetsmarknaden och sitt eget deltagande utifrån delaktighet i beslut och meningsfullhet. Mot bakgrund av att AME inte är en lagstiftad verksamhet är kommuner fria att dels besluta om de vill ha en AME-verksamhet, och dels organisera och utforma verksamheten på det sätt de finner mest lämpligt, vet vi

¹⁵ Dessa brukar bland annat innehålla hur en söker arbete i Sverige, att hitta rätt i hälso- och sjukvården, samt rättigheter och skyldigheter i det svenska samhället.

att det förekommer skillnader mellan såväl enskilda kommuner, som utifrån de olika dimensionerna inom verksamhetens inriktningar som identifierades i de två inledande delrapporterna. Givet det begränsade urvalet för studien har vi dock valt att inte undersöka skillnader i upplevelser av vägen mot arbetsmarknaden och deltagande utifrån dessa. Det är dock något vi kommer att studera längre fram i forskningsprogrammet.

Som nämndes i bakgrunden identifierades i delrapport två fem typer av insatser: kartlägga och bedöma, coacha, rusta, koordinera och företräda. Då enkäten till deltagare utvecklades innan intervjuer med personalen hade genomförts och analyserats är det inte dessa insatskategorier som efterfrågats i enkäten. Istället har deltagarna frågats om följande insatser: arbetsträning, praktik på ett företag, praktik på kommunen, jobbsökaraktiviteter (hjälp att söka jobb, skriva CV, coachning), kurser i svenska språket, studier, stöd och träning för att få ordning på/i vardagen samt stöd med praktiska saker. Alla dessa ingår och finns representerade i insatskategorierna från delrapport två, så trots att de benämns olika finns alla insatser och aktiviteter representerade i enkäten.

Med detta sagt, handlar insatser i detta sammanhang om vilket stöd individer kan få, vilka aktiviteter de kan delta i och hur dessa genomförs. Detta innebär bland annat att stöd ges via olika funktioner och aktörer, såsom handledare, arbetsledare och handläggare i egna verksamheter, via kommunala och/eller externa arbetsplatser¹⁶ i form av arbetsplatsförlagda aktiviteter som praktik, arbetsträning och/eller stödanställningar (se Bergström et al. 2023). Som också tidigare nämnts, använder alla kommuner som är representerade i den här rapporten av både egna kommunala arbetsträningsarenor och externa arbetsplatser för exempelvis praktik och arbetsträning. Skillnader i vilka insatser deltagarna tar del av utifrån exempelvis verksamhetens övergripande fokus eller arbetsmodell är som nämnt inget vi undersöker närmare i detta skeende av forskningsprogrammet. Istället indikeras av tabell 7 nedan att arbetsträning och praktik generellt utgör betydande inslag i AME-verksamheterna.

¹⁶ Gemensamt för egna verksamheter och externa arbetsplatser är att deltagare utför någon typ av arbetsuppgifter som mer eller mindre påminner om ett reguljärt arbete. Skillnaden mellan dessa verksamheter handlar istället i stora drag om att inom den egna verksamheten även förekommer arbetsträningsarenor. Arenorna utgör en form av konstruerad arbetsplats, som erbjuder en skyddad miljö där personalen kan identifiera individens styrkor och förmågor, men även utgöra ett tryggt rum där individen kan utveckla sina förmågor utan prestationskrav. Ytterligare ett syfte med arbetsträningsarenor kan vara att deltagaren ska ta ett första steg för att bryta isolering genom att komma ut i ett socialt sammanhang.

Tabell 7. Översikt av vilka insatser deltagarna deltar i inom AME-verksamheten.

	Totalt	Män	Kvinnor
Arbetsträning	118 (50,9 %)	85 (58,6 %)	33 (39,3 %)
Praktik på ett företag	18 (7,8 %)	13 (9,0 %)	5 (6 %)
Praktik på kommunen	44 (18,9 %)	27 (18,6 %)	17 (20,2 %)
Hjälp att söka jobb, skriva CV, coachning	48 (20,7 %)	23 (15,9 %)	25 (29,8 %)
Kurser i svenska språket	16 (6,9 %)	11 (7,6 %)	5 (6,0 %)
Studier	20 (8,6 %)	11 (7,6 %)	9 (10,7 %)
Stöd och träning för att få ordning på/i vardagen	17 (7,3 %)	7 (4,8 %)	10 (11,9 %)
Stöd med praktiska saker	28 (12,1 %)	15 (10,3 %)	13 (15,5 %)

Tabellen ska läses som hur många/stor andel av respondenterna som angivit att de deltar i en specifik insats. I enkäten var det möjligt för deltagarna att ange flera insatser, så en deltagare kan rent teoretiskt ange alla alternativ. Förutom de insatser som finns listade i tabell 7, har deltagarna i frisvar angett att de även deltar i bland annat olika typer av rehabilitering och samtalsstöd, och Biologidesignern¹⁷.

Generellt kan, utifrån tabell 7, utläsas att den vanligaste aktiviteten är arbetsträning, följt av jobbsökaraktiviteter (hjälp att söka jobb, skriva CV och coachning), praktik på kommunen och praktik på företag. Att notera för den här tabellen är, mot bakgrund av att vi under arbetet med materialinsamlingen erfor att det var svårare att komma i kontakt med deltagare som gör sin praktik, eller arbetsträning hos privata arbetsgivare. Det är således viktigt att notera att denna grupp kan vara underrepresenterad i det urval som ligger till grund för rapporten, och att det således kan tänkas vara en större andel deltagare som gör praktik och/eller arbetsträning hos privata arbetsgivare än vad som framkommer i tabellen ovan.

Gällande skillnader mellan manliga och kvinnliga deltagare framgår av tabellen vissa skillnader. Exempelvis deltar män (58,6 procent) i arbetsträning i större utsträckning än kvinnor (39,3 procent). Kvinnor däremot, deltar i större utsträckning i olika typer av jobbsökaraktiviteter (29,3 procent i jämförelse med 15,9 procent av männen), och insatser för stöd och träning för att få ordning på/i

¹⁷ Biologidesignern är en metodik som syftar att stödja individer till arbete eller studier genom att de tillsammans med andra utforskar sig själva och vad de vill arbeta med.

vardagen (11,9 procent i jämförelse med 4,8 procent av männen) och stöd med praktiska saker (15,5 procent i jämförelse med 10,3 procent av männen. Tidigare forskning (Sage 2015) visar också att de insatser som mest påminner om ett reguljärt arbete i termer av arbetsförhållanden, rutiner och så vidare, är de som har mest positiva effekter för välbefinnandet hos deltagarna.

Noterbart i detta sammanhang är att enkätfrågan om vilka insatser deltagarna deltar i (tabell 7) syftar till att kartlägga deras deltagande vid tillfället då de besvarade enkäten, medan frågan om vilka insatser som varit betydelsefulla eller gjort mest skillnad för deras utveckling innefattar insatser de deltog i för tillfället men även sådana de tidigare tagit del av. I anslutning till frågan om vad som varit viktigast för deltagarnas egen utveckling fanns möjligheten för dem att själva ange och/eller beskriva andra viktiga insatser än de som vi specifikt efterfrågade i form av fritextsvar. En granskning av dessa svar visade på vikten av den "struktur i livet och sociala samvaro" som AME-verksamheten ger deltagarna. Därutöver lyftes exempelvis även "socialt stöd", "att känna ansvar" och "vara social och känna att det finns vissa krav på att jag ska dyka upp" som viktigt tillsammans med att AME innebär en möjlighet att "få vara i alla mina måenden och ändå kunna vara på plats och vända det" och att "peppas och uppmuntras till att lita på min egen förmåga". Tidigare forskning (Eskileinen & Olesen 2010) har också visat hur viktigt det är med uppmuntran från personal och att det är viktigt att både deltagare och personal tror på individens förmåga att delta på arbetsmarknaden (se också Danneris & Dall 2017). Även Bakkeli (2023) har lyft fram betydelsen relationen mellan personal och deltagare har för deltagarnas utveckling, och Haugli et al. (2011) fann att känna sig sedd, hörd och tagen på allvar, ökad självförståelse och självförtroende samt stöd från omgivningen (familj, andra deltagare, personal) var centrala faktorer för en lyckad arbetslivsrehabilitering efter långtidssjukskrivning.

Enkäten innehöll även frågor om delaktighet¹⁸, om deltagarna upplever sitt deltagande som meningsfullt och huruvida deltagarna upplever att aktiviteterna leder till att de närmar sig arbetsmarknaden. Generellt känner sig deltagarna delaktiga eller mycket delaktiga i beslutet att delta i AME och vad de deltar i för

¹⁸ Deltagarnas känsla av delaktighet bygger på frågor om känslan av delaktighet i beslut kring vilka aktiviteter de deltagit i, utformningen av aktiviteterna samt känslan av delaktighet i beslutet att börja på AME. Dessa har använts för att konstruera ett index som mäts mellan 0–15, där 0 innebär att deltagarna inte känner sig delaktiga alls och 15 innebär att de känner sig mycket delaktiga.

aktiviteter¹⁹. Detta är även fallet för hur meningsfulla aktiviteterna upplevs, då deltagarna i huvudsak upplever aktiviteterna som meningsfulla eller mycket meningsfulla²⁰. När det kommer till känslan av att utvecklas genom deltagandet vid AME-verksamheten och möjligheterna att få ett jobb på den reguljära arbetsmarknaden eller gå vidare till studier, framgår att majoriteten av deltagarna är övervägande positiva till detta²¹. Tidigare forskning (Sage 2015) poängterar att vara arbetslös eller ha ett arbete inte har så stor påverkan på det psykiska välmåendet i vardagen, men att arbetslöshet eller att vara i arbete påverkar självkänslan och synen på det egna livet. Sage (2015) lyfter fram aspekter kopplade till välmående och att vara arbetslös eller i arbete kan ha påverkan på en individs mående men många gånger spelar också andra aspekter in. Det betyder att du kan ha en känsla av att ha ett bättre liv vid deltagande i AME verksamhet men det behöver nödvändigtvis inte betyda att du mår psykiskt bättre i vardagen, ångest, oro, depression och så vidare kan fortfarande vara problematiska. Sage (2015) menar också att deltagandet i aktiva arbetsmarknadsprogram (AME) har god potential att öka deltagares välbefinnande, jämfört med dem som inte deltar.

När det gäller vad deltagarna vill gå vidare och göra efter avslutat deltagande hos AME, vill majoriteten av deltagarna helst gå vidare till arbete (73,3 procent), endast en mindre andel vill gå vidare till studier (18,1 procent) eller göra "annat" (6 procent). Fritextsvaren, där respondenterna kunde utveckla vad de vill göra när de skrivs ut från AME, innehåller exempel som tydliggör att flera av deltagarna har sjukdomsproblematik då "sjukersättning" återkommer som svarsalternativ, men även svar som "får lyssna på min kropp vad den vill, orkar" och "förtidspensionär". Även "få mer koll på livet" är svar som förekommer vilket indikerar en osäkerhet kring livssituationen i stort hos deltagarna.

Skillnader i skattningar av olika insatsers betydelse

I den här delen är vi intresserade av att vidare undersöka eventuella skillnader i vilka insatser deltagare upplever betydelsefulla för sin utveckling. För att göra detta har vi kategoriserat de insatser som efterfrågades i enkäten, från åtta

¹⁹ Detta innebär att de har ett indexvärde mellan 11–15. Totalt återfinns 71,5 procent av deltagarna inom detta spann.

²⁰ I enkäten besvarades denna fråga med en skala från 0–5, där 0 innebär att aktiviteterna inte upplevs meningsfulla alls, och 5 innebär mycket meningsfulla. Att deltagarna upplever aktiviteterna meningsfulla eller mycket meningsfulla innebär att de svarat 4 eller 5 på frågan, totalt har 77,5 procent av deltagarna svarat detta.

²¹ Se fotnot 4 för förklaring av variabelvärden. Totalt har 74,4 procent av deltagarna svarat att de utvecklas, eller utvecklas mycket av sitt deltagande, och 59,4 procent svarat att de upplever att deras möjligheter har förbättrats eller förbättras mycket av sitt deltagande.

alternativ till tre kategorier. Dessa är (1) arbetsträning och/eller praktik²², (2) jobsökaraktiviteter (hjälp att söka jobb, skriva CV, coachning) och (3) stöd och struktur (vilket innefattar stöd och träning för att få ordning på/i vardagen och stöd med praktiska saker). Vi har uteslutit kurser i svenska språket, givet att de i huvudsak kommer vara viktiga för en specifikt avgränsad grupp av urvalet, samt studier då enbart en mindre andel av deltagarna tar del av den typen av insats. Kategoriseringen utgår från vilket syfte olika insatser har. Arbetsträning och praktik syftar båda till att träna deltagarna i, och ge dem erfarenhet av arbete, medan både stöd och träning för att få ordning på/i vardagen och stöd med praktiska saker syftar till att rusta, stötta och hjälpa deltagarna i sin vardag. Jobsökaraktiviteter har bevarats som en egen kategori.

Förutom att undersöka vad deltagarna anger att de gör inom AME-verksamheten, är vi också intresserade av vad de upplever är mest betydelsefullt för att ta dem närmare arbetsmarknaden och/eller gör störst skillnad för deras personliga utveckling. I ett första steg har vi undersökt skillnader i hur dessa tre insatskategorier skattas utifrån hur betydelsefulla de är för deltagarnas utveckling utifrån kön, ålder och utbildningsnivå. Utifrån kön framgår att män (71,0 procent) i högre utsträckning än kvinnor (52,4 procent) skattar arbetsträning och/eller praktik som mer betydelsefullt. Kvinnor skattar istället jobsökaraktiviteter (22,6 procent i jämförelse med 8,3 procent av männen i urvalet) och stöd och struktur (22,6 procent i jämförelse med 11,0 procent av männen i urvalet) som det viktigaste för deras utveckling. Att stöd och struktur skattas som den viktigaste insatsen i större utsträckning av kvinnor än av män, kan delvis tänkas bero på att en större andel kvinnor (70,6 procent) upplever att psykiska besvär är ett hinder för att få en anställning i jämförelse med män (56,8 procent).

Vi har undersökt skillnader utifrån ålder, baserat på fyra åldersgrupper: upp till 29 år, 30–44 år, 45–54 år och 55–65 år. Inom samtliga grupper skattas arbetsträning och/eller praktik som den viktigaste insatsen. Jobsökaraktiviteter skattas som den viktigaste insatsen av den yngsta åldersgruppen i jämförelse med övriga åldersgrupper. Detta kan troligtvis spegla att personer inom denna grupp, i större utsträckning än övriga saknar eller enbart har begränsad erfarenhet av att söka jobb och hur en anställningsprocess kan se ut. Stöd och struktur skattas högt av de två yngre åldersgrupperna, inom vilka 23,3 respektive 18 procent av deltagarna

²² Denna kategori innefattar både praktik inom kommunen och praktik hos privat företag.

skattar dessa insatser som de viktigaste för deras utveckling, vilket går att jämföra med enbart 5,4 procent av deltagare mellan 45–54 år och 12,5 procent av de mellan 55–65 år.

Att arbetsträning och/eller praktik skattas som den viktigaste aktiviteten gäller även majoriteten av deltagarna som har grundskola, gymnasium (eller motsvarande), universitet/högskola eller annat som högst avslutade utbildning. Bland deltagare som inte har fullgjort grundskolan är det dock enbart 17,5 procent som skattar detta som den viktigaste insatsen, medan det inom övriga grupper varierar mellan 60,0 till 66,7 procent. Bland de yngre deltagarna skattas jobbsökaraktiviteter samt stöd och struktur högre. Vikten av stöd och struktur lyfts även fram inom gruppen av deltagare som har högst avslutat grundskolan. Vi har inte undersökt detta närmare, men att stöd och struktur lyfts som viktigt av personer med låg utbildning kan dels tänkas korrelera med ålder, och dels indikera att yngre personer upplever exempelvis psykiska besvär och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) som större hinder än deltagare med gymnasieutbildning som högst avslutade utbildning. En mer detaljerad översikt av detta redovisas i bilaga 4. Här är det också intressant att reflektera kring den tidigare forskning (Danneris 2018, Bakkeli 2023) som visar hur deltagare ser AME insatser som en diskontinuerlig process som ibland innebär att de är närmare arbetsmarknaden och ibland inte. LOKAs longitudinella ansats möjliggör att följa deltagare över tid under programmets gång.

Förutom att vilja undersöka skillnader i skattningar av vilka typer av insatser som är viktiga för deltagarnas utveckling utifrån kön, ålder och utbildningsnivå, är vi även intresserade av om det finns skillnader i detta utifrån olika typer av problematiker/hinder. För att undersöka detta kategoriserade vi de nio faktorer som deltagarna fick skatta utifrån hur stort hinder de upplever att faktorerna utgör för dem att få ett jobb med hjälp av faktoranalys (se bilaga 5 för redovisning av denna). Dessa kategorier utgör tre nivåer av kategorier; *strukturella faktorer* (utbildningsnivå och/eller arbetslöshet/brist på arbetslivserfarenhet), *sociala faktorer* (kunskaper i det svenska språket, förståelse av arbetsmarknaden, oskrivna regler och förväntningar och/eller tidigare missbruk) och *individuella faktorer* (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), psykiska besvär och/eller fysiska funktionsvariationer/-hinder). Detta redovisas nedan i tabell 8, 9 och 10 nedan.

Varje tabell sammanfattar tre separata korstabeller, vilka undersökt skillnader i värderingen av hur viktigt (1) arbetsträning och/eller praktik, (2) jobsökaraktiviteter och (3) stöd och struktur varit för deltagarnas utveckling utifrån deltagarnas skattning hur stort hinder strukturella, sociala och individuella faktorer utgör för dem. Varje rad i en tabell sammanfattar med andra ord en korstabell.

Tabell 8 ska således läsas utifrån hur stor andel av de som upplever strukturella faktorer som "inget hinder", ett "litet eller delvis ett hinder" eller som ett "stort hinder" i enkäten angett att en viss typ av insats varit den viktigaste för deras utveckling. Exempelvis är det 57,7 procent av de som inte upplever strukturella faktorer som ett hinder som skattar arbetsträning och/eller praktik som den viktigaste insatsen. Detta innebär att det är 42,3 procent inom denna grupp som inte upplever arbetsträning och/eller praktik som den viktigaste insatsen, vilket kan bero på att de helt enkelt inte upplever att detta bidragit till deras utveckling eller att de inte tagit del av den här insatsen (dessa redovisas dock inte i tabellen). Det har inte funnits möjlighet för deltagarna att specificera om de inte deltagit i en viss insats i enkäten, så det kan finnas en viss osäkerhet i denna fråga. Detta till trots, kan dessa jämförelser ge en första insikt i hur betydelsen av olika insatser skiljer sig åt mellan olika problematiker. Se bilaga 6 för de enskilda korstabellerna som sammanfattas i tabellen nedan.

Tabell 8. Sammanfattning av tre korstabeller för skillnader i skattning av betydelsen av olika insatser utifrån strukturella faktorer.

	Strukturella faktorer* (0–4**)		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Arbetsträning och/eller praktik***	15 (57,7 %)	73 (67,0 %)	40 (66,7)
Hjälp att söka jobb, skriva CV, coaching***	4 (15,4 %)	14 (12,8 %)	11 (18,3 %)
Stöd och träning för att få ordning på vardagen***	2 (7,7 %)	13 (11,9 %)	18 (30,0 %)

* Utbildningsnivå och/eller arbetslöshet/brist på arbetslivserfarenhet. ** 0 = inget hinder, 1–2 = litet eller delvis ett hinder, och 3–4 = stort hinder. *** Kodade som viktigast och ej viktigast.

I tabell 8 framgår att de deltagare som upplever strukturella faktorer som något typ av hinder upplever arbetsträning och/eller praktik som särskilt viktigt för deras utveckling. Det finns inga påtagliga skillnader i hur viktigt jobsökaraktiviteter är för deltagare utifrån huruvida strukturella faktorer

upplevs som ett hinder eller inte. Det finns dock skillnader gällande hur viktigt stöd och träning för att få ordning på vardagen utifrån hur stort hinder strukturella faktorer upplevs vara; ju större hinder, desto viktigare är det att få hjälp med stöd och struktur i vardagen.

Tabell 9. Sammanfattning av tre korstabeller för skillnader i skattning av betydelsen av olika insatser utifrån sociala faktorer.

	Sociala faktorer* (0–8**)		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Arbetsträning och/eller praktik***	24 (48,0 %)	99 (71,7 %)	5 (100 %)
Hjälp att söka jobb, skriva CV, coachning***	3 (6,0 %)	24 (17,4 %)	1 (20,0 %)
Stöd och träning för att få ordning på vardagen***	7 (14,0 %)	22 (15,9 %)	1 (20,0 %)

** Förståelse av arbetsmarknaden och/eller oskrivna regler och förväntningar. ** 0 = inget hinder, 1–5 = litet eller delvis ett hinder, och 6–8 = stort hinder. *** Kodade som viktigast och ej viktigast.

Tabell 9 fokuserar på skillnader i de olika insatsaktiviteterna utifrån sociala faktorer som ett hinder. Sociala faktorer i detta sammanhang syftar till kunskaper i svenska språket, förståelse av den svenska arbetsmarknaden, oskrivna regler och förväntningar och/eller tidigare missbruk. Precis som tidigare framgår att oavsett om sociala faktorer upplevs vara ett hinder eller inte skattas arbetsträning och/eller praktik som den viktigaste insatsen av en majoritet av deltagarna. Noterbart är dock att detta i synnerhet gäller de deltagare som upplever sociala faktorer som något typ av hinder. Gällande jobbsökaraktiviteter och stöd och struktur i vardagen framgår att dessa skattas som mindre viktiga inom samtliga grupper. Se bilaga 7 för de enskilda korstabellerna som sammanfattas i tabellen nedan.

Tabell 10. Sammanfattning av tre korstabeller för skillnader i skattning av betydelsen av olika insatser utifrån individuella faktorer.

	Individuella faktorer* (0–6**)		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Arbetsträning och/eller praktik***	34 (82,9 %)	71 (60,2 %)	12 (63,2 %)
Hjälp att söka jobb, skriva CV, coachning***	9 (22,0 %)	14 (11,9 %)	4 (21,1 %)
Stöd och träning för att få ordning på vardagen***	3 (7,3 %)	17 (14,4 %)	8 (42,1 %)

* NPF, psykiska besvär, tidigare missbruk och/eller fysiska funktionsvariationer/-hinder. ** 0 = inget hinder, 1–4 = litet eller delvis ett hinder, och 5–6 = stort hinder. *** Kodade som viktigast och ej viktigast.

I tabell 10 vänder vi vår uppmärksamhet till skillnader i hur insatser skattas utifrån individuella faktorer (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), psykiska besvär och/eller fysiska funktionsvariationer/-hinder). Av tabellen framgår att de som inte upplever individuella faktorer som ett hinder skattar betydelsen av arbetsträning/praktik högre än de som upplever dessa som något typ av hinder. Istället skattas stöd och struktur i vardagen högt inom dessa grupper, i jämförelse med de som inte upplever individuella faktorer som ett hinder för att få ett jobb. Detta skulle kunna tänkas bero på att de problematiker som relaterar till neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, psykiska besvär och/eller fysiska funktionsvariationer/-hinder behöver mer stöd och hjälp som adresserar dessa både i vardagen. Gällande jobbsökaraktiviteter framgår igen tydlig tendens utifrån hur stort hinder individuella faktorer upplevs vara. Se bilaga 8 för de enskilda korstabellerna som sammanfattas i tabellen nedan.

Slutdiskussion

Syftet med denna rapport var att beskriva AME verksamheten och dess deltagargrupp utifrån deltagarnas egna perspektiv, samt att belysa likheter och skillnader i deltagarnas skattningar av såväl egna hinder som verksamhetens insatser. Deltagarnas perspektiv samlades in genom en enkätstudie.

I resultatet framkom att deltagare i AME bestod av fler män än kvinnor där något mer än en fjärdedel av deltagarna uppgav att det inte var den första gången de deltog i aktiviteter vid AME verksamhet. Deltagargruppen var av varierad ålder där 42,5% av deltagarna var fyllda 45 år eller äldre. Den genomsnittliga längden i arbetslöshet innan inskrivning var omkring 4 år, något kortare för kvinnor (2,7 år) än för män (4,7 år). De flesta av deltagarna var födda i Sverige. Generellt uppgav deltagarna att de kände sig delaktiga i beslutet att skrivas in i AME liksom i vilka insatser och/eller aktiviteter de deltog. De upplevde också generellt sitt deltagande som meningsfullt och utvecklande.

Vidare framkom att de vanligaste hindren för att komma i jobb, utifrån deltagarnas perspektiv, utgjordes av deras utbildningsnivå och arbetslöshet eller brist på arbetslivserfarenhet, tillsammans med psykiska besvär och oskrivna regler och förväntningar upplevs som hinder för att komma i jobb. De hinder som deltagarna skattade högst var arbetslöshet eller brist på arbetslivserfarenhet (24,4 procent),

psykiska besvär (24,1 procent) och utbildningsnivå (21,1 procent). NPF diagnoser skattades också relativt högt. I fritextsvaren angavs särskilt ADHD samt olika typer fysiska och psykiska problem till följd av bland annat utbrändhet och tidigare trauman som hinder. De fysiska och psykiska hindren eller sjukdomsproblematiken, återspeglades också i de fritextsvar där respondenterna kunde utveckla vad de vill göra när de skrivs ut från AME i form av t.ex. "sjukersättning" och "förtidspensionär" återkommer. Även "få mer koll på livet" och "jag vet inte" är svar som förekommer vilket indikerade en osäkerhet kring livssituationen i stort hos deltagarna. Något som i jämförelse med tidigare forskning också kan förstås som en osäkerhet runt sin förmåga, sina behov av anpassningar och arbetsmarknadens normativa förväntningar om funktionsdugliga individer ((Scholz & Ingold 2021, Schön, Tranquist och Astvik 2023, Hirseland & Kerschbaumer 2023).

Andel deltagare som skattade kunskap i svenska språket som ett hinder motsvaras väl av antalet icke svenskfödda deltagare i studien (31,9). Det är dock fler som anger att förståelse av den svenska arbetsmarknaden respektive oskrivna regler och förväntningar utgör ett hinder, 55,2 procent respektive 62,6 procent av deltagarna.

De aktiviteter flest deltagare deltog i var arbetsträning, följt av jobsökaraktiviteter och praktik. Det fanns dock vissa skillnader mellan män och kvinnor där fler av männen uppgav att de deltog i arbetsträning medan en högre andel av kvinnorna uppgav att de deltog i olika typer av jobsökaraktiviteter samt i insatser för stöd och träning för att få ordning på/i vardagen liksom stöd med praktiska saker. De aktiviteter som deltagarna bedömde som mest betydelsefulla för deras utveckling var framförallt arbetsträning men även jobsökaraktiviteter och stöd med praktiska saker skattades som viktiga för deras utveckling.

När det gäller skillnader i hur olika aktiviteter skattas utifrån till exempel ålder framgår att stöd och struktur är viktigast för den yngsta åldersgruppen samt de som inte avslutat grundskola. Vad gäller arbetsträning finns variation i förhållande till utbildningsnivå, där enbart 17,5 % skattar den som den viktigaste aktiviteten i jämförelse med andra grupper (mellan 60,0–66,7%). Generellt kan sägas att de aktiviteter som lyfts fram som de viktigaste speglar vilka insatser deltagarna har tagit del av. Att just dessa insatser lyfts fram bör ses i ljuset av de hinder de upplevde för att komma i jobb. Förutom arbetslöshet och brist på

arbetslivserfarenheter, upplevdes neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), psykiska besvär samt oskrivna regler och förväntningar som hinder. Att få hjälp med dessa svårigheter är något som i enkäten lyftes fram som viktigt för deltagarna. Detta bekräftas också av tidigare forskning som visar att deltagarna behöver stöd i det de själva upplever som sina för tillfället största hinder (Danneris 2018, Danneris & Caswell 2019, Bakkeli 2023). Sammantaget visar rapporten på den komplexa problembild som AME-aktiviteter och insatser, liksom AME-personal förväntas möta i deras arbete. Vi vill lyfta hur våra analyser av enkätmaterialiet visar på att AME verksamheterna ger deltagarna en känsla av att ha ett syfte ett socialt sammanhang, struktur och rutiner i vardagen.

Eftersom vi i denna rapport har bortfall av de två kommuner som har en hög andel deltagare i externa aktiviteter, strävar vi efter att komplettera vår datainsamling i med denna typ av deltagare. I samband med detta arbetar vi med att revidera vår deltagarenkät men vi för även diskussioner om att ändra materialinsamlingsstrategi. Vi behöver komplettera deltagarenkäten med fokusgruppsintervjuer. Här är planen även att göra separata studier av de deltagare som avviker, exempelvis dem som anvisats från Kriminalvården. Vi behöver också följa de AME initiativ som tar emot anvisningar inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret eftersom inte alla kommuner gör det inom ramen för sin AME verksamhet.

Vi inledde denna rapport med att slå fast att vi i våra tidigare rapporter från LOKA projektet tycker oss se att det finns en gruppering av kommuner vad gäller verksamhetens inriktning där Kramfors, Lilla Edet och Örnsköldsvik tillhör en grupp och Timrå och Kungsbacka den andra. Vår initiala tanke var att följa denna kategorisering för att se om det gick att göra jämförelser och hitta skillnader och likheter i deltagares erfarenheter av AME-verksamheterna. Detta visade sig dock inte vara möjligt, framförallt utifrån det bortfall i enkätsvar från Timrå och Kungsbacka. Vi kommer fortsätta arbeta utifrån ambitionen att identifiera relevanta dimensioner i syfte att bidra till framtida teorikonstruktioner men vi kan konstatera att vi i dagsläget inte kan se några tendenser av att de slutsatser som dragits om AME-verksamheternas inriktning och arbetssätt i de två tidigare delrapporterna (Nyhlén et al. 2023; Bergström et al. 2023) ger avtryck i deltagarnas erfarenheter av AME-verksamheterna. Vi kommer fortsätta nyttja LOKA programmets longitudinella design där nya data kontinuerligt kommer att samlas in och således kommer detta material användas framgent både när det gäller om

deltagargruppens erfarenheter förändras över tid men också i relation till personalens erfarenheter och den kommunala organiseringen av AME enheterna.

Bilagor

Bilaga 1: Strukturella förutsättningar på kommunnivå

Tabell 11. Folkmängd, befolkningstäthet, kommungrupp.

	Folkmängd* (2022)	Invånare/km ² * (2022)	Kommungrupp**
Kramfors	17 904	10,6	Landsbygdskommun
Lilla Edet	14 428	45,7	Pendlingskommun nära storstad
Härnösand	24 879	23,5	Mindre stad/tätort
Mölnadal	70 109	480,6	Pendlingskommun nära storstad
Timrå	17 754	22,7	Pendlingskommun nära större stad
Härryda	39 762	149,1	Pendlingskommun nära storstad
Örnsköldsvik	55 557	8,7	Mindre stad/tätort
Kungsbacka	85 801	141,5	Pendlingskommun nära storstad

*SCB. www.statistikdatabasen.scb.se, 23-06-04. ** SKR-rapport: Kommungruppsindelning 2017/2023.

Tabell 12. Arbetslöshet.

	Arbetslösa 16– 24 år* (2022)	Arbetslösa 16– 64 år* (2022)	Långtidsarbetslösa 16–24 år** (2022)	Långtidsarbetslösa 16–64 år** (2022)
Kramfors	12,2	8,0	6,2	5,2
Lilla Edet	7,0	5,4	2,7	3,2
Härnösand	11,8	9,6	5,6	6,5
Mölnadal	4,1	3,7	1,6	2,2
Timrå	12,9	7,8	6,6	5,0
Härryda	4,4	3,3	1,3	1,8
Örnsköldsvik	7,3	6,0	3,2	4,0
Kungsbacka	3,4	2,7	1,3	1,5

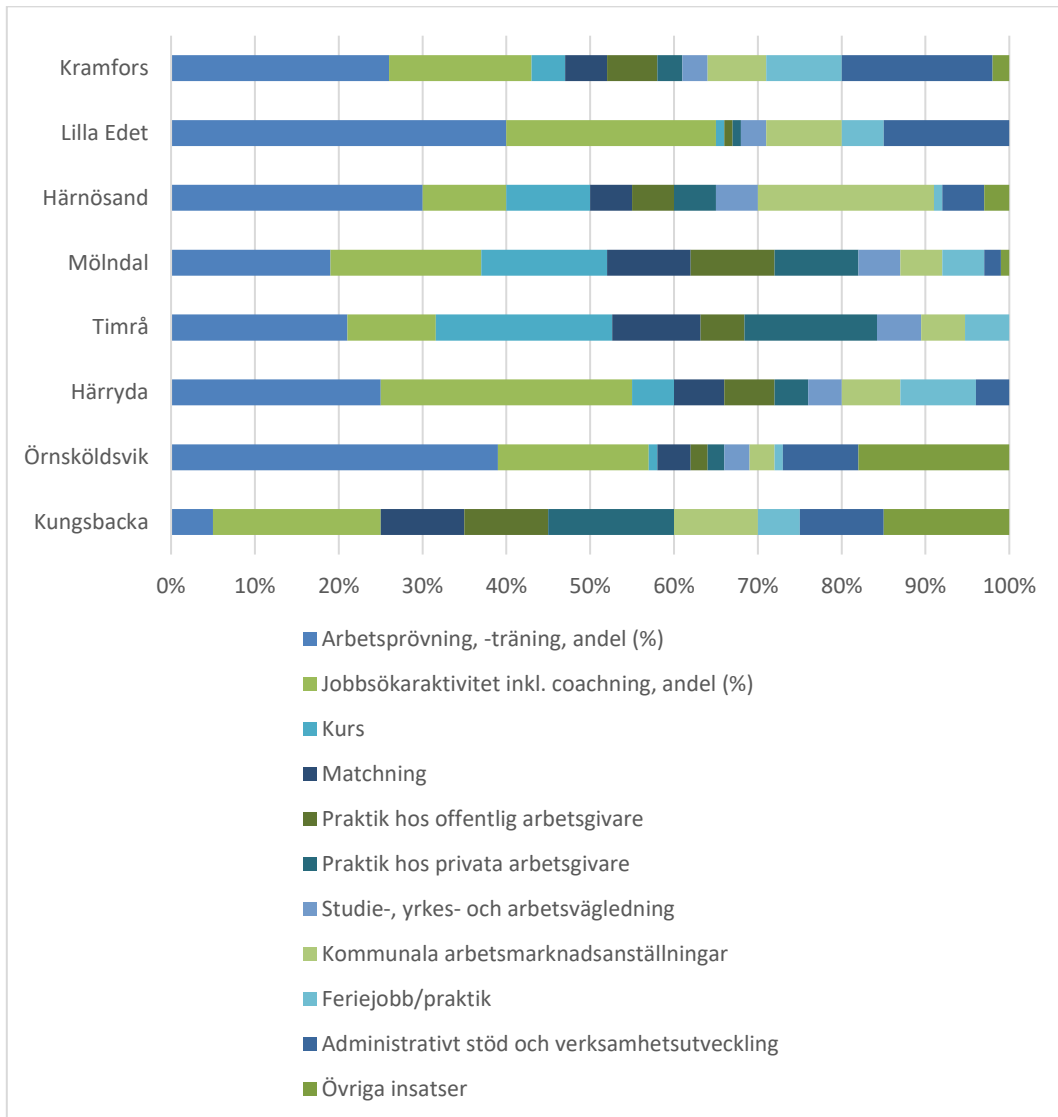
* Arbetslöshet 16–24 år, årsmedelvärde, andel (%) av registerbaserad arbetskraft. Antal invånare inom åldersgruppen som är öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd, dividerat med antal i arbetskraften och öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd. Arbetslösheten avser årsmedelvärde. Källa: Arbetsförmedlingen och SCB (RAMS). Arbetsförmedlingen och SCB (RAMS)/KOLADA, www.kolada.se, 23-06-04. ** Antal invånare i åldersgruppen som varit öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd i minst sex månader, dividerat med antal i arbetskraften och öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd. Årsmedelvärde. Arbetsförmedlingen/KOLADA. www.kolada.se, 23-06-04.

Tabell 13. Ekonomiskt bistånd.

	Invånare med ekonomiskt bistånd* (2022)	Långvarigt mottagande** (2022)	Nettokostnader kr/inv.*** (2022)	Socioekonomisk sorteringsnyckel**** (2021)
Kramfors	4,4	46,8	497	7
Lilla Edet	2,4	37,7	672	3
Härnösand	3,5	27,3	1564	7
Mölnadal	2,0	44,6	226	2
Timrå	2,9	42,0	1006	5
Härryda	1,7	42,6	352	1
Örnsköldsvik	2,7	48,8	611	4
Kungsbacka	1,6	35,6	272	1

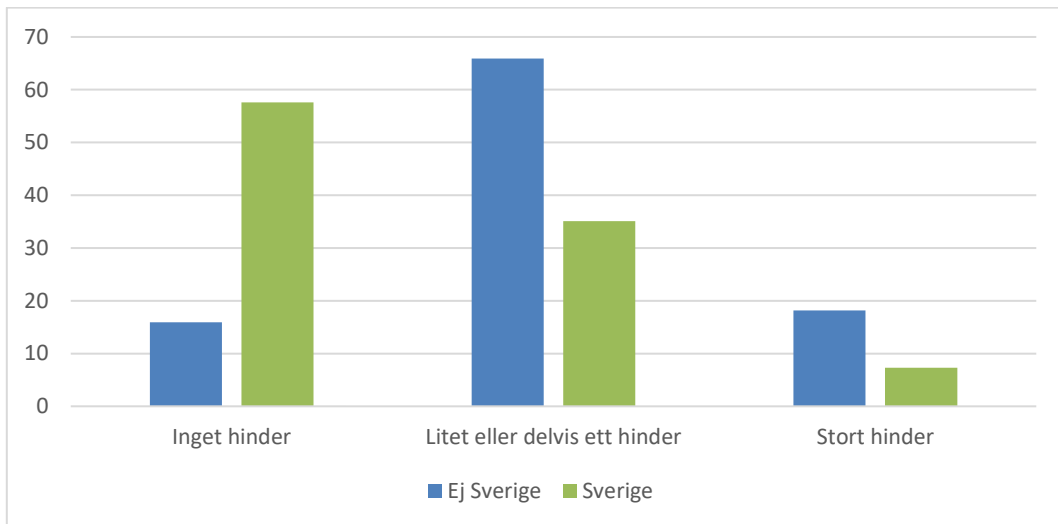
* Andel invånare (inkl. barn) som någon gång under året erhållit ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsen (statistikdatabasen) och SCB/KOLADA, www.kolada.se, 23-07-07. ** Andel av vuxna biståndsmottagare som haft långvarigt bistånd, dvs 10–12 månader under året. Socialstyrelsens register över ekonomiskt bistånd/KOLADA, www.kolada.se, 23-07-07. *** SCB:s Räkenskapssammandrag/KOLADA, www.kolada.se, 23-07-07. **** Nyckeln är ett mått på relativ socioekonomisk status. Den ger en indikation om den relativa risken för ekonomiskt bistånd i kommunen jämfört med landets kommuner i stort, baserat på invånarnas arbetsmarknadsanknytning och inkomstnivå. För kommuner i grupp 1 indikeras en relativt låg risk och för kommuner i grupp 8 en relativt hög risk. Socialstyrelsens Öppna Jämförelser av ekonomiskt bistånd/KOLADA, www.kolada.se, 23-07-07.

Bilaga 2: Illustration av fördelning av AME-personalens arbetstid

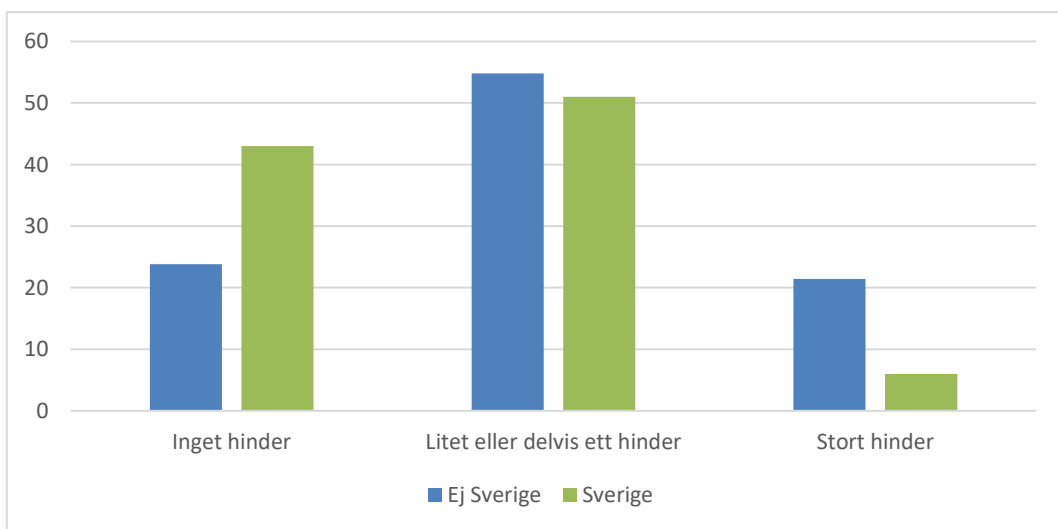

Figur 3. Fördelning av AME-personalens arbetstid (www.kolada.se, 23-06-04).

Bilaga 3: Skattning av hinder

Figur 4. Skillnad i procentuell fördelning av hur stort hinder förståelse av svenska arbetsmarknaden utgör mellan deltagare födda i Sverige och utanför Sverige.

Figur 5. Skillnad i procentuell fördelning av hur stort hinder oskrivna regler och förväntningar utgör mellan deltagare födda i Sverige och utanför Sverige.

Bilaga 4: Skattningar av olika insatsers betydelse utifrån kön, ålder och utbildningsnivå

Tabell 14. Korstabell för skillnader i betydelse av arbetsträning och/eller praktik för deltagarnas utveckling utifrån kön.

	Kön	
	Man	Kvinna
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	42 (29,0 %)	40 (47,6 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	103 (71,0 %)	44 (52,4 %)
Totalt	145 (100 %)	84 (100 %)

Tabell 15. Korstabell för skillnader i betydelse av jobbsökaraktiviteter för deltagarnas utveckling utifrån kön.

	Kön	
	Man	Kvinna
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	133 (91,7 %)	65 (77,4 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	12 (8,3 %)	19 (22,6 %)
Totalt	145 (100 %)	84 (100 %)

Tabell 16. Korstabell för skillnader i betydelse av stöd och träning för deltagarnas utveckling utifrån kön.

	Kön	
	Man	Kvinna
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	129 (89,0 %)	65 (77,4 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	16 (11,0 %)	19 (22,6 %)
Totalt	145 (100 %)	84 (100 %)

Tabell 17. Korstabell för skillnader i betydelse av arbetsträning och/eller praktik för deltagarnas utveckling utifrån ålder.

	Ålder			
	Upp till 29	30–44 år	45–54 år	55–65 år
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	17 (39,5 %)	20 (32,8 %)	11 (29,7 %)	16 (40,0 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	26 (60,5 %)	41 (67,2 %)	26 (70,3 %)	24 (60,0 %)
Totalt	43 (100 %)	61 (100 %)	37 (100 %)	40 (100 %)

Tabell 18. Korstabell för skillnader i betydelse av jobsökaraktiviteter för deltagarnas utveckling utifrån ålder.

	Ålder			
	Upp till 29	30–44 år	45–54 år	55–65 år
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	32 (74,4 %)	55 (90,2 %)	31 (83,8 %)	38 (95,0 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	11 (25,6 %)	6 (9,8 %)	6 (16,2 %)	2 (5,0 %)
Totalt	43 (100 %)	61 (100 %)	37 (100 %)	40 (100 %)

Tabell 19. Korstabell för skillnader i betydelse av stöd och träning för deltagarnas utveckling utifrån ålder.

	Ålder			
	Upp till 29	30–44 år	45–54 år	55–65 år
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	33 (76,7 %)	50 (82,0 %)	35 (94,6 %)	35 (87,5 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	10 (23,3 %)	11 (18,0 %)	2 (5,4 %)	5 (12,5 %)
Totalt	43 (100 %)	61 (100 %)	37 (100 %)	40 (100 %)

Tabell 20. Korstabell för skillnader i betydelse av arbetsträning och/eller praktik för deltagarnas utveckling utifrån utbildningsnivå.

	Utbildningsnivå				
	Ej fullgjord grundskola	Grundskola	Gymnasium/motsvarande	Universitet/högskola	Annat
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	6 (25,0 %)	26 (39,4 %)	37 (36,3 %)	8 (40,0 %)	4 (33,3 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	18 (75,0 %)	40 (60,6 %)	65 (63,7 %)	12 (60,0 %)	8 (66,7 %)
Totalt	24 (100 %)	66 (100 %)	102 (100 %)	20 (100 %)	12 (100 %)

Tabell 21. Korstabell för skillnader i betydelse av jobbsökaraktiviteter för deltagarnas utveckling utifrån utbildningsnivå.

	Utbildningsnivå				
	Ej fullgjord grundskola	Grundskola	Gymnasium/motsvarande	Universitet/högskola	Annat
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	15 (62,5 %)	62 (93,9 %)	92 (90,2 %)	19 (95,0 %)	5 (41,7 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	9 (37,5 %)	4 (6,1 %)	10 (9,8 %)	1 (5,0 %)	7 (58,3 %)
Totalt	24 (100 %)	66 (100 %)	102 (100 %)	20 (100 %)	12 (100 %)

Tabell 22. Korstabell för skillnader i betydelse av stöd och träning för deltagarnas utveckling utifrån utbildningsnivå.

	Utbildningsnivå				
	Ej fullgjord grundskola	Grundskola	Gymnasium/motsvarande	Universitet/högskola	Annat
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	17 (70,8 %)	55 (83,3 %)	87 (85,3 %)	19 (95,0 %)	11 (91,7 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	7 (29,2 %)	11 (16,7 %)	15 (14,7 %)	1 (5,0 %)	1 (8,3 %)
Totalt	24 (100 %)	66 (100 %)	102 (100 %)	20 (100 %)	12 (100 %)

Bilaga 5: Redovisning av faktoranalys av problematiker/hinder

Nedan redovisas den faktoranalys som ligger till grund för hur vi kategoriserat de nio problematiker/hinder till de tre nivåerna *strukturella faktorer* (utbildningsnivå och/eller arbetslöshet/brist på arbetslivserfarenhet), *sociala faktorer* (kunskaper i det svenska språket, förståelse av arbetsmarknaden, oskrivna regler och förväntningar och/eller tidigare missbruk) och *individuella faktorer* (neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), psykiska besvär och/eller fysiska funktionsvariationer/-hinder).

Tabell 23. Faktorladdningar (över 0,3 och under -0,3) för deltagarnas uppskattning av problematiker/hinder*

	Faktor 1: Sociala faktorer	Faktor 2: Individuella faktorer	Faktor 3: Strukturella faktorer
Eigenvalue	2,801	1,574	1,244
Andelen variation förklarad av faktor (%)	31,126	17,494	13,825
Mina kunskaper i det svenska språket	,854		
Min förståelse av den svenska arbetsmarkanden	,829		,332
Oskrivna regler och förväntningar	,482		,502
Min utbildningsnivå			,680
Arbetslöshet/brist på arbetslivserfarenhet			,829
Tidigare missbruk	,471		
Psykisk ohälsa		,774	
Neuropsykiatrisk(a) funktionsnedsättning(ar) (NPF)		,817	
Fysisk funktionsvariation/-hinder	,466	,608	-,321

* Principal component analysis, varimax rotering med Kaiser normalisering

Bilaga 6: Enskilda korstabeller som sammanfattas i tabell 8

Tabell 24. Korstabell för skillnader i betydelse av arbetsträning och/eller praktik för deltagarnas utveckling utifrån strukturella faktorer.

	Strukturella faktorer		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	11 (42,3 %)	36 (33,0 %)	20 (33,3 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	15 (57,7 %)	73 (67,0 %)	40 (66,7 %)
Totalt	26 (100 %)	109 (100 %)	60 (100 %)

Tabell 25. Korstabell för skillnader i betydelse av jobsökaraktiviteter för deltagarnas utveckling utifrån strukturella faktorer.

	Strukturella faktorer		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Jobsökaraktiviteter har varit viktigast/gjort mest skillnad	22 (84,6 %)	95 (87,2 %)	49 (81,7 %)
Jobsökaraktiviteter har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	4 (15,4 %)	14 (12,8 %)	11 (18,3 %)
Totalt	26 (100 %)	109 (100 %)	60 (100 %)

Tabell 26. Korstabell för skillnader i betydelse av stöd och träning för deltagarnas utveckling utifrån strukturella faktorer.

	Strukturella faktorer		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Stöd och träning har varit viktigast/gjort mest skillnad	24 (92,3 %)	96 (88,1 %)	42 (70,0 %)
Stöd och träning har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	2 (7,7 %)	12 (11,9 %)	18 (30,0 %)
Totalt	26 (100 %)	109 (100 %)	60 (100 %)

Bilaga 7: Enskilda korstabeller som sammanfattas i tabell 9

Tabell 27. Korstabell för skillnader i betydelse av arbetsträning och/eller praktik för deltagarnas utveckling utifrån sociala faktorer.

	Sociala faktorer		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	26 (52,0 %)	39 (28,3 %)	0 (0,0 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	24 (48,0 %)	99 (71,7 %)	5 (100 %)
Totalt	50 (100 %)	138 (100 %)	5 (100 %)

Tabell 28. Korstabell för skillnader i betydelse av jobsökaraktiviteter för deltagarnas utveckling utifrån sociala faktorer.

	Sociala faktorer		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Jobsökaraktiviteter har varit viktigast/gjort mest skillnad	47 (94,0 %)	114 (82,6 %)	4 (80,0 %)
Jobsökaraktiviteter har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	3 (6,0 %)	24 (17,4 %)	1 (20,0 %)
Totalt	50 (100 %)	138 (100 %)	5 (100 %)

Tabell 29. Korstabell för skillnader i betydelse av stöd och träning för deltagarnas utveckling utifrån sociala faktorer.

	Sociala faktorer		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Stöd och träning har varit viktigast/gjort mest skillnad	43 (86,0 %)	116 (84,1 %)	4 (80,0 %)
Stöd och träning har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	7 (14,0 %)	22 (15,9 %)	1 (20,0 %)
Totalt	50 (100 %)	138 (100 %)	5 (100 %)

Bilaga 8: Enskilda korstabeller som sammanfattas i tabell 10

Tabell 30. Korstabell för skillnader i betydelse av arbetsträning och/eller praktik för deltagarnas utveckling utifrån individuella faktorer.

	Individuella faktorer		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Arbetsträning och/eller praktik har varit viktigast/gjort mest skillnad	7 (17,1 %)	47 (39,8 %)	7 (36,8 %)
Arbetsträning och/eller praktik har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	34 (82,9 %)	71 (60,2 %)	12 (63,2 %)
Totalt	41 (100 %)	118 (100 %)	19 (100 %)

Tabell 31. Korstabell för skillnader i betydelse av jobsökaraktiviteter för deltagarnas utveckling utifrån individuella faktorer.

	Individuella faktorer		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Jobsökaraktiviteter har varit viktigast/gjort mest skillnad	32 (78,0 %)	104 (88,1 %)	15 (78,9 %)
Jobsökaraktiviteter har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	9 (22,0 %)	14 (11,9 %)	4 (21,2 %)
Totalt	41 (100 %)	118 (100 %)	19 (100 %)

Tabell 32. Korstabell för skillnader i betydelse av stöd och träning för deltagarnas utveckling utifrån individuella faktorer.

	Individuella faktorer		
	Inget hinder	Litet eller delvis ett hinder	Stort hinder
Stöd och träning har varit viktigast/gjort mest skillnad	38 (92,7 %)	101 (85,6 %)	11 (57,9 %)
Stöd och träning har inte varit viktigast/gjort mest skillnad	3 (7,3 %)	17 (14,4 %)	8 (42,1 %)
Totalt	41 (100 %)	118 (100 %)	19 (100 %)

Referenslista

Arbetsförmedlingen. (2023). Nya rutiner påverkar anordnare av arbetsträning <https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/nyheter/nyhetsarkiv/2023-05-29-nya-rutiner-paverkar-anordnare-av-arbetstraning> hämtat den 2 november 2023

Bergström, G., Klockmo, C. & Tjulin, Å. (2023) *En beskrivning av arbetsmarknadsenheternas (AME) innehåll och arbetsprocesser i åtta kommuner. En delrapport*. Sundsvall: Mittuniversitetet.

Bredgaard, T. (2015) Evaluating What Works for Whom in Active Labour Market Policies. *European Journal of Social Security* 17(4), 436-452.

Caswell, D. (2020) Talking policy into being—How street-level bureaucrats and vulnerable unemployed talk about labor market participation. *European Policy Analysis*, 6, 23–37.

Danneris, S., & Dall, T. (2017) Expressing and responding to self-efficacy in meetings between clients and social work professionals. *Nordic Social Work Research*, 7(2), 115–140.

Danneris, S. (2018) Ready to work (yet)? Unemployment trajectories among vulnerable welfare recipients. *Qualitative Social Work*, 17(3), 355–72.

Danneris, S. & Caswell, D. (2019) Exploring the ingredients of success: Studying trajectories of the vulnerable unemployed who have entered work or education in Denmark. *Social Policy and Society* 18(4), 615–629.

Eskelinen, L., & Olesen, S. P. (2010) *Beskæftigelsesindsatsen og dens virkninger set fra kontanthjælpsmodtagernes perspektiv*. København: AKF

Giritli Nygren, K. Bolin, M. Klockmo, C. Olofsson, G. & Sjöberg, I. (2021) *Att komma närmare men inte nära nog? Om att synliggöra arbetsförmågor inom osynliggörande system*. Sundsvall: Mittuniversitetet

Giritli Nygren, K., Olofsdotter, G., Sjöberg, I., Klockmo, C. & Bolin, M. (2022) Närmare men inte nära nog – hur arbete osynliggörs vid kommunala arbetsmarknadsenheter. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 28(1–4), 149–167.

Hirseland, A & L. Kerschbaumer, L. (2023) A Relational Approach to Understanding Welfare Recipients' Transitions from Long-Term Unemployment to Employment and the Role of Case Work. *Social Work & Society*, 21(1), 1–18.

Jacobson-Libietis, V. & Ljungkvist, T. (2017) *Kommunerna och*

arbetsmarknadspolitiken – En redogörelse för aktuell lagstiftning och samverkansformer. Stockholm: SKL, Sveriges kommuner och landsting

Nyhlén, S., Sjöberg, I., Giritli Nygren, K. & Olofsdotter, G. (2023) *Institutionella förutsättningar för lokala arbetsmarknadsprogram. En delrapport.* Sundsvall: Mittuniversitetet.

Martin, J. P. & Grubb, D. (2001) What Works and for Whom: A Review of OECD Countries' Experiences with Active Labour Market Policies. *Swedish Economic Policy Review*, 8(2), 9–56.

Panican, A. & Ulmestig, R. (2017) *Lokal Arbetsmarknadspolitik: Vem gör vad, hur och för vem?* Rapportserie i socialt arbete; No. 36. Växjö: Linnéuniversitetet.

Panican, A. & Ulmestig, R. (2019) Vad är nytt? Kunskapssammanställning av kommunal arbetsmarknadspolitik. *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, 25(3–4), 108–128.

Puig-Barrachina, V., Giró, P., Artazcoz, L., Bartoll, X., Cortés-Franch, I., Fernández, A., González-Marín, P. & Borrell, C. (2020) The impact of Active Labour Market Policies on health outcomes: a Scoping review, *European Journal of Public Health*, 30(1), 36–42.

RKA. (2022) Kolada. Frågor och svar. RKA. Rådet för främjande av kommunala analyser. <https://kolada.se/om-oss/fragor-och-svar/>

Rosholm, M., Sørensen, K. L., & Skipper, L. (2017) *BIP indikatorer og jobsandsynlighed.* København: Væksthusets Forskningscenter.

Sage, D. (2015) Do Active Labour Market Policies Promote the Subjective Well-Being of the Unemployed? Evidence from the UK National Well-Being Programme. *Journal of Happiness Studies* 16, 1281–1298.

Scholz, F and Ingold, J (2021) Activating the 'ideal jobseeker': Experiences of individuals with mental health conditions on the UK Work Programme. *Human Relations*, 74(10), 1604–1627.

Schön, U-K., Tranquist, J. & Astvik, W. (2023) Managing a fragile motivation within an unfit organisation: young adults' experiences of support to achieve employment. *European Journal of Social Work*.

SKR. (2023) [Otydlighet om kommunernas roll missgynnar arbetssökande, https://skr.se/skr/tjanster/pressrum/nyheter/nyhetsarkiv/otydlighetomkommuner/nasrollmissgynnalarbetssookande.71728.html](https://skr.se/skr/tjanster/pressrum/nyheter/nyhetsarkiv/otydlighetomkommuner/nasrollmissgynnalarbetssookande.71728.html) (Hämtat den 5 juni 2023)

Socialstyrelsen. (2019) Individ- och familjeomsorg. Lägesrapport 2019. Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-3-19.pdf>

Thorén, K. (2011). *Kommunal arbetsmarknadspolitik–en kunskapsöversikt över åtgärder för arbetslösa socialbidragstagare*. Rapporter från riksdagen, 12.

Ulmestig, R. (2020) Gränser och variationer: en studie om insatser inom kommunal arbetsmarknadspolitik. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Rapport 2020:5.

Vikman, U. & Westerberg, A. (2017) Arbetar kommunerna på samma sätt? Om kommunal variation inom arbetsmarknadspolitiken. Rapport 2017:7. IFAU.

Wright, S. E. (2016) Conceptualising the active welfare subject: Welfare reform in discourse, policy and lived experience. *Policy and Politics*, 44(2), 235–252.

Zoellner, M., Fritsch, M. & Wyrwich, M. (2018) An evaluation of German active labour market policies: a review of the empirical evidence, *Journal of Entrepreneurship and Public Policy*, 7(4), 377–410.